

נעימות הפרשה

מפי מודינו
פה מפיק מדגליות
הרב יצחק אהרן גאלדהידש שליט"א

ראש השנה תשפ"ז

גליץ ק"א

הגליון נתגדב לכבוד נשמת
הרה"ק רבי יצחק מאיר בן הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל
מקאפיטשניץ
לרגל יום"ד בראש השנה
זי"ע ועכ"י

הגליון הבא יצא בעוהשי"ת לקראת חג הסוכות הבעל"ט.
בימים אלו מתקיים המגבית הגדול להעמיד בסיס איתן למכון.
לקחת חלק בזיכוי הרבים ובהוצאות המרובות בנדרים פלוס
ע"ש "נעימות הפרשה" או בפלא' 053-414-3747

ניתן לשמוע השיעורים
בקול נעימות הפרשה 077-2110208
מס' ארה"ב 901-9311-518-1
שיעורים שבועיים בשלוחה 1 | שיעורים יומיים בשלוחה 4

לתרומות והגנצחות
לעילוי נשמת או לזכות יקירכם
ניתן לתרום ב"נדרים פלוס" ע"ש נעימות הפרשה
או בפלאפון מס' 053.414.3747

יז"ל ע"י מכון נעימות הפרשה להפצת שיעורים מפי מודינו שליט"א

לקבלת הגליון ולהעדרות והארות במייל nh987611@gmail.com

תוכן הענינים

ראש השנה תשפ"ז

ד.....	כונת התפילה בראש השנה
ט.....	אופן התפילות בראש השנה
יב.....	יום של תפילה
יג.....	גודל מעלת התפילה
יג.....	ע"י התפילה מראה האמונה
יד.....	עבודת התפילה מראה על עבדות
טו.....	השי"ת חפץ שיתפללו לפניו
טו.....	להתפלל גם על הרוחניות
טז.....	ענני במרחב י-ה
יז.....	ההכנעה בראש השנה
יח.....	בכח ההודאה על העבר מבקשים על העתיד לשנה טובה
כג.....	עבודת התשובה בראש השנה
כו.....	התשובה וכפרת העוונות ע"י לימוד התורה
כח.....	ההמלכה בראש השנה על ידי לימוד התורה ובפרט לימוד גמרא
ל.....	התשובה בראש השנה ע"י המלכויות
לב.....	הכנה ליום הדין על ידי האחדות בין בני ישראל ועל ידי מידת עין טובה
לו.....	האדם קובע לעצמו הכתיבה וההחתימה טובה על ידי מחשבותיו הטובים
מ.....	רחם ארחמנו בזכות זכור אזכרנו
מ.....	אנו מבקשים לקבל מתנה כפי מה שהמלך נותן
מא.....	השי"ת זוכר מה שנשכח מהאדם

ראש השנה תשפ"ז

כוונת התפילה בראש השנה

כי באמת כשהאדם עושה תשובה והוא מתבונן ומכיר ברעת החטא, הוא משיג שהחטא הוא רע ומר, וכמו שנאמר (ירמיה ב, יט) 'כי רע ומר עזבך את ה' אלקיך', וכמו שהאריך הרבינו יונה בריש ספרו 'שערי תשובה', שענין התשובה הוא שיכיר האדם שהחטאים הם רע ומר.

ועל פי זה ביאר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן מה שמברכים איש את רעהו בימים הללו, שנזכר לשנה טובה ומתוקה, דהנה 'טובה ומתוקה' הוא ההיפך מ'רע ומר', ונמצא שמברכים בזה איש לחבירו, שנזכר לעשות תשובה, וכך במקום מה שהיה מקודם 'כי רע ומר עזבך את ה' אלקיך', יהיה עתה 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם' (דברים ד, ז) וממילא יזכה ל'שנה טובה ומתוקה'. וזהו מה שמתפללים בעת אכילת התפוח בדבש, שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה, היינו שנזכר בשנה זו להיות דבקים בהש"ת.

וכשהאדם מכיר בזה שמהות החיים הוא להיות דבוק בהש"ת ולקיים תורה ומצוות, וללא זה אין חייו חיים, הוא מבקש ומתחנן 'זכרנו לחיים', והוא מבאר, לאיזה חיים, 'למענך אלקים חיים', שנחיה חיים של דבקות

התפילה על החיים תהיה בכוונת 'למענך אלקים חיים'

כתיב (דברים ל, ו) ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייר. ודרשו דורשי רשימות שנרמז בפסוק זה חודש אלול, דהנה א'ת ל'בבך ו'את ל'בב ר"ת אלול.

והנה בספה"ק ערוגת הבושם הביא שהרה"ק המהר"י מבעלזא זי"ע דקדק בפסוק זה, שהרי אמרו חז"ל (ברכות לג:) 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', והיינו שיראת שמים אין נותנים לאדם מן השמים, ואם כן איך יתכן שכאן נאמר בפירוש 'ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך', שהשי"ת ימול את ליבם של ישראל, שיוכלו להתגבר על יצרם הרע, הרי 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'.

וביאר הרה"ק המהר"י, דהנה בני ישראל מבקשים בימים הק', 'זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים למענך אלקים חיים', וביארו צדיקים, שאנו אומרים בזה, שכל הטעם שאנו מבקשים חיים, הוא 'למענך אלקים חיים', כדי לחיות למען השי"ת, ומבקשים שאכן נזכה לחיות באופן של 'למענך אלקים חיים'.

'למען חיך', ס'גייט איהם אין לעבען, בלא זה אין חייו חיים, לכן השי"ת שהוא 'החותך חיים לכל חי', נותן לו 'חיים שיש בהם יראת שמים', כדי שחייו יהיו חיים, וכמו שאמרו, מאן דיהיב חיי יהיב מזוני.

יזכה בדין בזכות מעשיו הבאים

וכענין הזה אמר הרה"ק המהרי"ד **מבעלזא** זי"ע על מה שמבקשים בראש השנה **יהי רצון מלפניך שירבו זכויותינו**, וצריך להבין מהי בקשתנו בתפילה זו, כלום אפשר לבקש שירבו זכויותינו ללא מעשים טובים. ואמר לבאר, על פי מה שאמרו **בזהר הק'** שפעמים כשהקדוש ברוך הוא רוצה לזכות איש ישראל, הרי הוא מחשב לו את המצוות שעתידי הוא לעשות כאילו כבר עשאו ומצרפם לזכויותיו, והנה אמרו **חז"ל** (במשנה במס' אבות) מצוה גוררת מצוה, שכשאדם עושה מצוה אזי בכוחה של אותה מצוה לגרור אחריה עוד מצוות, נמצא שהמצוות שעושה אחר כך מגדילים את זכות המצוה הקודמת, משום שהם באו בכוח המצוה שעשה מקודם, וזו היא הכוונה בתפילתנו בה אנו מבקשים מהשי"ת שאף אם המצוות שעשינו עד כה אינם בשלימות כראוי, אעפ"כ הרי דעתנו לקיים עוד מצוות דאורייתא ודרבנן בזה החודש – 'ירח האיתנים' דתקיפי במצוות,

בהשי"ת, כי אם חלילה לא יהיו החיים באופן של 'למענך אלקים חיים', למה לי חיים.

'חיך' - הדבר צריך לנגוע בנפשך ולהרגיש שזהו חיותך

ועתה אתי שפיר כוונת הפסוק, **ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך**, שכאשר רצונו האמיתי של האדם ונקודת חיותו הוא לקיים רצון הבורא ולבא לידי יראת שמים, ובלא יראת שמים אין חייו חיים, אזי מאחר שהשי"ת דן אותו לחיים, יזכה לחיים, ומאחר שהחיים נחשב אצלו בדוקא חיים מתוך יראת שמים, באופן זה גם יראת שמים הוא בידי שמים, כי אף ש'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', אכן כשאצל האדם היראת שמים הוא 'מהות החיים', ובלא זה אין חייו חיים, אזי יזכה לחיים מתוך יראת שמים.

ועל פי זה מבאר הרה"ק המהרי"ד **מבעלזא** זי"ע את סיום הפסוק **למען חייך**, ולכאורה אינו מובן השייכות של תיבות אלו לפסוק זה. וביאר דכוונת הפסוק לומר בזה, שדוקא כשהאדם בא לידי הרגשה והכרה שהיראת שמים זהו הקוסטי דחיותא דיליה, 'למען חיך', כי בלי זה אין חייו חיים, אזי כשהשי"ת דן אותו לחיים, הוא זוכה שגם היראת שמים שלו תהיה בידי שמים, כיון שגילה דעתו שהיראת שמים אצלו הוא

בידי שמים אם למלאות בקשתו או לא. 'חוץ מיראת שמים', היינו חוץ אם האדם מתפלל על יראת שמים, דאז אין הדבר תלוי כלל בשום דבר, רק הדבר וודאי שישגי את היראת שמים, מאחר שהדבר נוגע לו בחייו.

והוא על דרך שביאר הרה"ק רבי יצחק מזורקא זי"ע, על מה שאמרו חז"ל, שכאשר חלשה דעתו של אהרן בשעת חנוכת המזבח שלא היה לו חלק בחנוכת המזבח, אמר לו הקב"ה חייך - שלך גדולה משלהם, שאתה מזליק ומיטיב את הנרות. וביאר הרה"ק, שכך אמר השי"ת לאהרן הכהן, 'חייך, אז ס'גייט דיר אין לעבען', אם הדבר ממש נוגע לך בחייך שתוכל לעשות נחת רוח לבורא, עד כדי כך שאם אינך זוכה לזה, נחלשת דעתך, אם כן 'שלך גדולה משלהם', למרות שלא עשה את העבודה בפועל, אך סוף סוף גילה דעתו שיש לו ההרגשה וההכרה שהתורה והמצוות הם חייו ממש, 'כי הם חיינו ואורך ימינו'.

לא אמות כי אחיה

ובענין זה סיפר הרה"ק הרמ"צ מליובאוויטש זי"ע (ספר השיחות שש"פ תש"ב אות ה'), שפעם בירך הרה"ק הבעל התניא זי"ע את החסיד ר' יקותיאל מליעפלי ב'אריכות ימים ושנים', ונענה ר' יקותיאל ואמר, 'אבער נישט קיין

והקדוש ברוך הוא מצרף מחשבת המצוה כאילו כבר עשינו אותה כדאי' בזוה"ק. ועל זאת באה תפילתנו שהמצוות שעתידין אנו לעשות בכוח המצוות שעשינו עד כה, יהיו נחשבות כאילו כבר קיימנום, ויגדל בזה זכות המצוות שקיימנו בלא שלימות, ועל ידי זה יגדלו וירבו זכויותינו שעשינו עד כה.

ובחשיבות של יראת שמים לפני השי"ת, הנה בגמרא אמרו (ברכות לג:) 'אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר יראת ה' היא אוצרו', ומבואר בספר של"ה הק', שהנה איזה דבר מניח המלך בבית גנזיו, רק דבר יקר, סגולת מלכים, שאין מניחים באוצר המלך כסף וזהב, אלא אבנים טובות ומרגליות נדירים. והנה אבנים טובות ומרגליות אינם נחשבים מאומה לפני השי"ת, מאחר ש'לי הכסף ולי הזהב נאום ה'', אבל היראת שמים של בני ישראל הרי היא חשובה ביותר לפני השי"ת, וכאשר השי"ת מוצא בליבו של האדם מעט יראת שמים, הרי זה חשוב בעיניו ביותר עד כדי שהוא מכניסו לאוצרו.

ועל דרך זה הובא בספר אמת ואמונה בשם השרף מקאצק זי"ע, שפירש, 'הכל בידי שמים', כל מה שהאדם מבקש מהשי"ת, הדבר תלוי

בגדר של 'לא מיתה', רק אני רוצה בחיים של 'כי אחיה', געלעבט, חיים של יראת שמים.

המחזיק כלים מכלים שונים הדבר מורה על חיסרון בבריאות

כשהתחילו להיכנס לבתי ישראל הכלים החדשים של מכונת הכביסה (וואש מאשין) וכדומה, אמר הרה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, הנה אנו רואים שהאדם שהוא בריא ושלם, מהלך ללא שום מאשינען וכלים, ורק כשיחלה האדם הוא נצרך לכלים שונים שיעזרו לו בנשימתו וכדומה. עד שכאשר נרצה לידע מצבו של החולה, נוכל לבדוק את זה על פי ריבוי המאשינען המקיפים אותו. ועל דרך זה הוא גם הבית היהודי, כשהבית בריא לא צריכים לשום מאשינען ושום כלים ומכשירים, כאשר רואים באיזה בית שיש שם הרבה מיני כלים, סימן הדבר שאין הבית בריא.

והנה הדבר מובן מאליו, שהיום נעשו כל המאשינען הללו כחלק הבלתי נפרד מכל בית שהוא. אך אפשר להשתמש עם מליצה זו לגבי הכלים השונים המסכנים את הרוחניות של האדם, שמי שצריך לאיזה מאשין וכלי, סימן הדבר שחסר לו בבריאות, שהרי אדם בריא מהלך ללא מאשינען וללא כלים מכלים שונים.

פויער'ישער לעבען/ אבל לא שנים של איכר גוי, שנים של גוי משמען כמו עינים להם ולא יראו אזנים להם ולא ישמעו, אני רוצה להרגיש אלקות. ואכן הבעל התניא הבטיח לו גם על זה, ואכן זכה לאריכות ימים ושנים טובים.

וסיים הריי"צ בהתפעלות, הנה בדרך כלל כל יציר נברא יש לו רצון עז לחיות, זהו הטבע של כל נברא. אך כאן אנו רואים, שר' יקותיאל הסכים להפקיר שלשים ארבעים שנות חיים, העיקר שלא לחיות חיים של גוי. כי הוא השיג שעיקר החיים הוא חיים של יראת שמים.

על פי יסוד זה ביארו **צדיקים** מה שנאמר (תהלים קיח, יז) **'לא אמות כי אחיה'**, דלכאורה הוא כפל הלשון, כי הרי אם לא ימות ממילא יחיה. אך הענין הוא כמו שנתבאר, יש אדם שהוא חי, אך היות שהוא חיים בלי יראת שמים, זה לא נחשב שהוא חי, וגם לא נחשב שהוא מת, בקיצור, 'נישט געלעבט און נישט געשטארבן', הוא לא חי והוא לא מת, משהו באמצע. וכדאמרי אינשי בדרך צחות, שאדם שהוא זוכה לאריכות ימים אך הוא ללא יראת שמים, אין זה חיים יותר ארוכים, אלא שניתן לו יותר זמן עד הקבורה... ולכן התפלל דוד המלך, 'לא אמות כי אחיה', איני רוצה בחיים שהוא

המתפלל על יראת שמים הדבר וודאי שהשי"ת ימלא בקשתו

ולכן בפרט בימינו בעת התגברות הנסיונות על ענין זה, יש לנו להתפלל ביותר, 'לא אמות כי אחיה', שנזכה לחיים אמיתיים, חיים של יראת שמים. וכבר נתבאר שבקשה כזאת - לזכות ליראת שמים, בודאי מתקבלת בשמים ועושים את רצונו. ושמעתי מידידי רבי אהרן וואלפיש הי"ו, שבזה ביארו צדיקים את הפסוק (תהלים קמה, יט) '**רצון יראיו - יעשה**', כשהאדם מגלה דעתו ש'**רצונו**' הוא להיות '**יראיו**', והוא מתפלל לזכות ליראת שמים, הדבר וודאי ש'**יעשה**' הקב"ה את רצונו.

וכעין זה ביאר הרה"ק הפני מנחם מגור זי"ע (בשלח תשנ"ו אחר מוסף) את המשך הפסוק, '**רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם**', דהנה לכאורה קשה, אם יעשה רצונם, למה צריכים להגיד שישמע שועתם, וכי על מה יתפללו עוד מאחר שכבר עשה ה' את רצונם. וביאר הרה"ק, דהנה ידוע שיש יראה עילאה ויש יראה תתאה, וזהו כוונת הפסוק, מי שהוא כבר בכלל 'יראיו', יש לו כבר יראה תתאה, אך הוא צועק ומתפלל שיזכה גם ליראה עילאה, '**ואת שועתם ישמע ויושיעם**', הקב"ה שומע שוועתו ונותן לו גם יראה עילאה.

אופן התפילות בראש השנה

יום ההמלכה

לתלמוד תורה שאם פחות פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו, אמר רבי אבהו מאי קראה, תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוא אומר זה ראש השנה, וכתוב כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, מאי משמע דהאי חק לישנא דמזוני הוא דכתיב ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה, מר זוטרא אמר מהכא הטריפני לחם חקי'.

ומאחר שביום זה נקבעים מזונותיו של האדם, ובכלל מזונות נכללים כל צרכיו של האדם, הרי שהאדם חפץ להתפלל בראש השנה על מזונותיו ועל כל צרכיו שיהיו במשך כל ימות השנה בהרחבה ובניקל ובדרך כבוד.

באיזה אופן יבקש על פרנסתו

אמנם בזוה"ק מאריך (בתיקו"ז) בגנות בני האדם שצועקים ככלבים 'הב הב', שיתנו להם בני חיי ומזוני וסליחה וכפרה, ואין מבקשים עבור השכינה הק' ועבור מלכות שמים.

אבל כבר אמר הר"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע (אמרי פנחס שער ז', יח), שוטים מדמים שהם עומדים במדרגה שנתבע מהם שלא יהיו צווחין ככלבים הב הב, ואין מתפללים בראש השנה ויום הכפורים על הפרנסה, וגם פרנסה אין

יום ראש השנה מהותו היא יום המלכת הבורא, וכמו שאנו מבקשים בכל התפילות של ראש השנה 'מלוך על כל העולם כולו בכבודך', ומאריכים בתפילות על כבוד שמים.

המלכת הבורא היא על ידי שהאדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים ומכריז על עצמו 'אנא עבדא דקודשא בריך הוא'. וכאשר האדם אומר ומתחנן 'מלוך על כל העולם כולו בכבודך', עליו לזכור בתחילה את העולם קטן שלו ולהמליך את השי"ת על עצמו, ולא כאותו אחד שאמר, שהמליך את השי"ת על פני כל העולם הגדול, מאפריקה ועד אוסטרליה, אבל על עצמו לא זכר להמליך את השי"ת... אלא תחילה צריך האדם להמליך את השי"ת על עצמו, ומשם ימליך את הבורא על כל העולם.

בר"ה נגזר מזונו של האדם

מאידיך גיסא אמרו חז"ל שבראש השנה שהוא יום הדין דנים כמה ובאיזה אופן תהיה פרנסתו של האדם בכל השנה, וכמו שאמרו (ביצה טז.) 'כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יום טוב והוצאת בניו

למענך אלקים חיים, ופירושה שכל החיים שאנו מבקשים הם רק למען יתרבה כבוד שמים, זוהי התפלה הנרצית.

להם, שכן דברי הזוה"ק מדברים בבעלי מדרגה, אבל אנשים כערכינו ירבו להתפלל על צרכם.

וכן מבאר בספה"ק תולדות אהרן {תלמידו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע} לימים נוראים, על מה שאמרו בתקונים (כב ע"א) כל מה דעבדין לגרמייהו עבדין ולית מאן דישגח על השכינה להוציאה מהגלות והם צווחין ככלבים הב הב, הב לן מזוני.

הכלל שצריך האדם לכון שיהיה כל דרכיו לשם שמים, וזהו עיקר העבודה בכל המצוות ובלימוד תורה יכין הכל כדי שיתגדל ויתקדש שמו ית' ולעשות נחת רוח ליוצרו ובשביל שיבנה בהמ"ק ולהוציא השכינה מהגלות, ואפילו בדברים גשמיים צריך ג"כ לעשות רק כדי להוציא יקר מזולל, ואותן העושים מצוות או הלומדים ומתפללים רק בשבילם, ובפרט בר"ה ויוה"כ המבקשים הרבה בקשות רק לעצמם, עליהם נאמר בתקונים (כב ע"א) כל מה דעבדין לגרמייהו עבדין ולית מאן דישגח על השכינה להוציאה מהגלות והם צווחין ככלבים הב הב - הב לן מזוני. וזהו שמדקדק בתקונים הק' כשאומר הב לן, "לן" דייקא, כשכוונתו רק לצרכו ובשבילו זהו ככלבים, אבל כשמכוין למען הרבות כבוד השם ית' זהו הדרך הנכון להתפלל בראש השנה.

תפילה לצורך גבוה

וכתב בספה"ק שם משמואל (ראש השנה תער"ב) שתפילותינו שאנו מבקשים על החיים והצלחת עוה"ז צריך להיות באופן שלא יהיו דברים אלו כתכלית הנרצה אצלנו, רק שע"ז נהיה פנויים לעבודת השי"ת, ולגדל בנינו לתלמוד תורה, או לעשות עמהם שידוכים הגונים שימשיכו מהם דורות טובים שיתרבה כבוד שמים על ידיהם, או שיהיה לאל ידנו לעשות צדקות ומצוות בחיות, וזה שאנו מתפללין 'זכרנו לחיים' אף שבתקוני זוהר (כב) מגנה זה מאוד, וקרא עליהם צווחין ככלבין הב לן חיי הב לן מזוני, והיתכן שסדרו לנו בעלי מסדרי התפילות לשונות בלתי נרצים.

אך הענין יובן עפ"י מה ששמעתי מכ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה {-ה"אבני נזר"} שדייק מדברי הגמרא בנדרים (כד.) באמרם ז"ל 'לא כלבא אנא דמיתהנינא מינך ולא מיתהנית מינאי', דטבע הכלב הכל לגרמיה, ליהנות ולא לעשות דבר בשביל זולתו, נמצא כי מי שכל חפצו בתפילותיו רק עבור עצמו חיי ומזוני זה נקרא צווחין ככלבין. אבל תפילתנו היא

כדי שיוכל לעשות שידוך עם תלמיד חכם או לעשות צדקה וכיוצא בזה}.

ובענין זה שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן שמשום כך אכן מבקשים "הב הב" תרי זימני - כלומר, תשפיע עלינו כדי שנוכל להשיב לך את ההשפעה, לפי שכל בקשתנו היא לצורך גבוה.

וכן אמר, הנה בזה"ק מאריך שיזהרו באופן שמתפללים בראש השנה על עניני גשמיות, על צרכי האדם, לפי שאומרים הב הב לנא, שכוונת האדם הוא לצורך עצמו, שהאדם מבקש עבור עצמו, אכן כשאופן הבקשה הוא באופן של הב הב, שהשי"ת יתן לנו כדי שנוכל לתת ולהשיב הכל להשי"ת, על ידי שנשתמש עם מה שהשי"ת ישפיע עלינו לשם שמים לצורך גבוה, באופן זה אפשר לבקש ואפשר להתפלל, וכאשר מתפללים באופן הזה פועלים הכל לטובה, והשי"ת משפיע השפעות לבני ישראל.

והוסיף כי ענין זה אנו רואים, שביום הראשון של ראש השנה קוראים בתורה פרשת ו'פקד את שרה (בראשית כא, א), שהשי"ת נתן בן זכר כמתנה לאברהם אבינו ושרה אמנו, ומה עשו עם המתנה שהשי"ת נתן להם, ענין זה מבואר בקריאה של היום השני של ראש

וכבר אמרו בשם הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע, כשיסחטו את כל תפילות בני ישראל בראש השנה יצא ענין אחד, כסף, אבל כשנסחוט את הכסף מה יצא מהכסף, 'מצוות' הוצאות שבת ויום טוב והוצאות בניו לתלמוד תורה, צדקה וחסד ומעשים טובים.

וכן ביאר את הפסוק (תהלים קיט) **צרופה אמרתך מאד ועבדך אהבה בלשון זה**, 'צרופה' לשון מצורף, שצרפת 'אמרתך' היינו התורה והמצוות עם 'מאד', היינו 'ממון', כמו שנאמר 'ובכל מאודך' - בכל ממונך, שאי אפשר לקיים שום מצוה בעולם בלי מעות, שלכל המצוות צריכין מעות, כמו מצות תפילין וציצית ומזוזה וסוכה ואתרוג, ובפרט במצוות שבין אדם לחבירו, וכמעט שאין מצוה בעולם שלא נצרך לה מעות ובלי מעות אי אפשר כלל לקיימה כתיקונה, ולכן 'ועבדך אהבה' - מאיר'ל ג"כ אוהב המעות, כי המעות חשובים כל כך, שא"א לקיים בלעדיהם שום מצוה וא"א לעבוד אותך ולקיים אמרתך בלי מעות.

{וכן כתב בספה"ק **תולדות יעקב יוסף** (דברים אות ג), **מורי עשה עליות נשמה** וראה איך מיכאל אפוטרופסא רבא דישראל, המליץ עבור ישראל שכל חוב שלהם הוא הכל זכות, כי כל מה שעושין פסלות ושאר דברי חוב, הכל

ענין זה מבואר גם בהפטרה של יום א' דראש השנה, חנה ביקשה בתפילתה ונתתה לאמתך זרע אנשים (ש"א א, יא), ומבטיחה חנה מה תעשה עם המתנה - ונתתיו לה' כל ימי חייו (שם), שתשיב את המתנה להשי"ת, שתשיב את הבן שתקבל להשי"ת.

השנה, הענין של עקידת יצחק, וכמו שנאמר (בראשית כב, ב) והעלהו שם לעולה. אנו רואים שאברהם אבינו השיב את המתנה להשי"ת, על ידי המסירות נפש הגדולה שהיתה לאברהם אבינו בשעת העקידה, שהשיב את המתנה להשי"ת כפי שקיבלה.

יום של תפילה

ה' הרי זה ענין גדול, וכבר אמרו צדיקים על מה שאומרים 'כי אתה שומע תפילת כל פה', שגם אם תפילתו של האדם היתה רק בפה, הרי היא חשובה לפני השי"ת.

וזהו בכלל עבודת המלכיות, שהאדם עומד בראש השנה בקבלת עול ומתפלל לפני ה' ובזה הוא מכריז שהשי"ת הוא מלכנו ואליזו אנו פונים בתפילה.

אכן ככל שירבה בתפילות, בודאי יתפלל לפחות תפילה אחת בכוונה, וכמו שהמליצו צדיקים על מה שאומרים 'טוב מעט בכוונה מהרבה שלא בכוונה', שכאשר יהיה הרבה שלא בכוונה, לא ימלט שתהיה לו תפילה אחת בכוונה הראויה.

ובאמת יום ראש השנה הוא יום של תפילה, וכמו שאמרו חז"ל (מדרש תהלים קב) על הפסוק 'פנה אל תפלת הערער' אמר רבי יצחק, כלפי דורות אמרו, שאין להם לא נביא ולא כהן ולא בית המקדש שיכפר עליהם, אלא עוד תפלה אחת שנשתייר להם שהם מתפללין בראש השנה ויום הכפורים, ולא תבזה אותו מהם, הוי' ולא בזה את תפילתם'. הרי שיש למלא יום זה בתפילות ובתחנונים.

וגם אם לא כיוון כראוי בתפילתו גם אז נחשבת תפילתו, שכן 'ערער' הכוונה לערער בערבה, שאין לו טעם וריח כי אם שפתיים, לומר לך שגם כשהאדם מתפלל בשפתותיו בלבד, ואין תפילתו ראויה, אבל עצם הדבר שהאדם עומד בראש השנה ויום הקדוש בתפילה לפני

גודל מעלת התפילה

שפתי תפתח ופי יגיד תהלתיך, שדוד המלך ע"ה אמר פסוק זה על חטאת בת שבע שהיה לשיטתו 'במזיד', ואין מביאין קרבן על הזדונות, ועל זה אמר (שם, יח), 'כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה', שאם הייתי יכול להביא קרבן לכפר לי הייתי מביאו, ועכשיו שאיני יכול, תפתח שפתי ופי יגיד תהלתיך. ותקבל התפילה במקום קרבן ותכפר לי על חטאתי. וגם אנחנו שאין לנו קרבן שיכפר לנו על זדונות ולא על שגגות, ה' שפתי תפתח ותקבל תפלתנו במקום הקרבנות'.

וכאשר אנו מבארים ענין עבודת התפילה, שומה עלינו להביא תחילה לשונו הנפלא של הרבינו יונה (אבות א, ב) שבכח התפילה לכפר על כל העוונות, שגגות וזדונות.

וכך כתב בביאורו על מה שכתוב במשנה 'ועל העבודה'. 'כי מפני העבודה נברא העולם כולו. אך בחטאנו חרב המקדש ובטלה העבודה, והתפלה במקומה, כמו שנאמר (דברים יא, יג), ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם. איזו היא עבודה שבלב, הוי אומר, זו תפילה (תענית ב), וזה שאומר (תהלים נא, יז), 'ה'

ע"י התפילה מראה האמונה

ונישא, ואמר לבאר בנוסח התפילה של ראש השנה קדוש אתה ונורא שמך הרי הקב"ה קדוש ונורא, ואיך אפשר לבקש מאתו על 'קויליטש', על חלה ושאר עניני פרנסה, לזה אומרים ואין אלוך מבלעדיך כי אין לנו למי לפנות אלא אל הקב"ה הזן את העולם, כי ממי נבקש אם לא מאתו יתב"ש, ממילא אליו נתפלל גם על ה'קויליטש', והיינו שעל ידי התפילה על הגשמייות אנו מראים את האמונה בה', שאין לנו למי לפנות כי אם אל הבורא יתברך.

ובאמת על ידי התפילה בראש השנה מראה האדם על גודל אמונתו בהש"ת, שהוא מאמין שביום זה הש"ת דן את כל העולם, ושהכל תלוי ביום זה, ולכן הוא בוכה לפני הש"ת, ואין לך אמונה בהש"ת ובטחון בהש"ת יותר ממי שמבקש ביום זה שיושפע עליו בני חיי ומזוני וכל טוב.

וכך אמר הרה"ק רבי דוד מטאלנא ז"ע כלפי אותם הטוענים האיך נתפלל על בני חיי ומזוני לפני מלך קל רם

עבודת התפילה מראה על עבדות

צרכיו, וע"ז לשעצמו השי"ת קובע לו שכן, בוודאי שהוא עושה זאת בכל לבו.

ועל פי זה הוסיף לפרש המהרי"ל דיסקין זצ"ל את דברי הפייטן (פיוט האוחז) הזוכר למזכיריו טובות זכרונות, שהנה כשנותן האדם שבח והודה להשי"ת על הטובה שהיטיב עמו הבורא, אשר לכאורה איזו זכות נוכל לחשב לאדם עבור הכרת הטוב, הרי מחובתו לתת תודה למיטיבו, אבל השי"ת מחשיב גם את זה לזכות ולמצוה לאדם על שהזכירו בעד הטובות שגמל עמו, וזהו 'הזוכר למזכיריו' רצונו לומר זכות 'טובות זכרונות', היינו מה שהאדם מזכיר בשביל טובות שהיטיב עמו ה', וזהו חסד גדול מאת ה'.

ועל ענין זה יש לנו לומר הלשון שאמרו חז"ל (רש"י בשיר השירים) "היש לך חן מתוק מזה", שהרי חובה היא לנו להודות לה' על כל חסדיו, 'לפניך אנחנו חייבים להודות', ועם כל זה נחשב לנו לזכות.

וכמו כן התפילה שאנו מתפללים לפני השי"ת, נחשבת לנו לזכות, לפי שבזה אנו מראים את העבדות שלנו אליו יתברך.

ובאמת עצם העמידה בתפילה היא 'עבדות', כי הנה חז"ל (תענית ב.) אמרו על הפסוק (דברים יא) **ולעבדו בכל לבבכם** איזו עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפילה, וצריך להבין מדוע דוקא התפילה נקראת עבודה שבלב.

ופי' המהרי"ל דיסקין זצ"ל בשם אביו הגאון רבי בנימין זצ"ל באופן זה, דהנה עבדותו של העבד לאדונו ניכרת בשני אופנים, האחד ניכר על ידי שהוא עושה מלאכתו של בעל הבית, ובאופן אחר ניכר עבדותו בכך שהוא סמוך על בעה"ב לקבל ממנו כל צרכיו, והיינו כי אפילו אם יהיה הדין דיכול הבעל הבית לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך, אבל מצד הרחמנות והיושר צריך ליתן לו האדון לחם לאכול ובגד ללבוש, ואם כן גם בזה שהוא מבקש צרכיו מאדוניו ניכרת עבדותו, ואופן זו היא העבדות המקובלת.

וביותר, כשהאדון יאמר לעבדו, אם תבוא ותבקש ממני כל צרכיך, עבור זאת בעצמו אשלם לך שכן, בוודאי שיהיה העבד מרוצה מעבדות כזאת, וזהו מה שאמרו איזו עבודה שהיא בלב, פירוש, עבודה כזו שגם הלב חומד ומסכים לעשות על כרחך זו תפילה, שהוא מבקש מהשי"ת שיזמין לו כל

השי"ת חפץ שיתפללו לפניו

עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים, מבואר שהשי"ת כבר הטביע מתחילת הבריאה את רצונו שיתפללו לפניו על כל המצטרך, ומאחר ש'היום הרת עולם', הרי שהיום יתפלל האדם על כל צרכיו ובפרט על הפרנסה, שעל זה זנים את האדם בראש השנה, וביום זה יבקש על כל צרכיו, ואז ישפיע עליו השי"ת השפעות טובות לרוב.

השי"ת חפץ שיתפללו לפניו, ובזה תלויין כל ההשפעות טובות, וכמו שנאמר (בראשית ב, ה) **וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה**. ופירש רש"י, 'ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל

להתפלל גם על הרוחניות

העומדים ומצווחים הב הב".

וביום ב' דראש השנה אמר בקול בכו, **"מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם** (שמואל א כ כז), **מדוע לא בא בן ישי**, מדוע עדיין לא זכינו לבואו של מלך המשיח שהוא מגזע ישי, הסיבה היא כי **גם תמול**, יום א' דראש השנה, **גם היום**, יום ב' דראש השנה, **אל הלחם**, תפילתנו היא רק על גשמיות ולא על גלות השכינה".

אכן בראש השנה יזכור להתפלל גם על הרוחניות, וכידוע מאמרו של הרה"ק הרבי רבי שמעלקא זי"ע, שפעם ביום א' דראש השנה לפני התקיעות אמר בבכיות גדולות, **"רבונו של עולם, אוי, כל עמה נאנחים - מבקשים לחם** (איכה א, יא), כלל ישראל בוכים ומתחננים וצועקים לפניך, אבל מה לנו בתחנונים כאלו כאשר כל בקשתם הוא לחם - גשמיות, ואינם משכילים להתפלל על רוחניות או על צער השכינה, והרי הם כאותם כלבים

ענני במרחב י-ה

מזל בזה שלא שחט אברהם אבינו את יצחק בנו, שהלא רק משום הרצון לשחטו מרבים בני ישראל לבקש בקשות בזכות זה, עד שכביכול אינו יכול לצאת ידי חובה, ומה היו בני ישראל מבקשים אילו היה נשחט בפועל לעשות רצון ה'.

והמזל של בני ישראל הוא שתיקנו לומר קודם התקיעות את פרק מ"ז שבתהלים – 'למנצח לבני קרח' - ז' פעמים, שאילו היו מתקנים לומר את פרק קי"ט ז' פעמים, לא היה זה עולה כל כך בניקל.

ומזלו של השטן הוא שתוקעים בשופר בצד הצר לכיוון הצד הרחב, ואז יש לו מאיפה לצאת, אבל אילו היו תוקעים מהצד הרחב לצר, כיצד היה יוצא.

והרה"ק הפני מנחם מגור זי"ע האריך לבאר הסודות הטמונים בדבר, ולגבי המזל של בני ישראל ביאר, אילו היו בני ישראל צריכים להתחיל לומר 'אשרי תמימי דרך', מי יאמר זיכיתי לבבי, אבל כשמתחילים לומר פרק 'למנצח לבני

שמעתי מהרה"ח רבי אלעזר אהרן ברים ז"ל רמז נאה {לחג הפורים^א}, כתיב (תהלים קיח, ה) 'מן המצר קראתי קה', 'המצ"ר' בגימטריא 'הפרי"ם' (ללא ו', כמו שנכתב במגילה 'וימי הפרי"ם'), 'ענני במרחב קה', מרח"ב ר"ת ב'ני ח"י מ'זוני ר'וויחי, 'מן המצר קראתי קה', בפורים, אדם שנמצא במצב של מיצר, הרי הוא קורא אל ה', ואז 'ענני במרחב קה', שהשי"ת משפיע עליו כל הענינים, בני חיי ומזוני רוויחי.

והנה בראש השנה לפני התקיעות אנו מזכירים פסוק זה 'מן המצר קראתי קה ענני במרחב קה', ללמדנו שכאשר האדם ניגש לפני השי"ת בראש השנה מתוך הכנעה, אזי השי"ת יענה לו במרחב, שיזכה למרח"ב, ב'ני ח"י מ'זוני ר'וויחי, והכל הוא לצורך גבוה.

הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע אמר פעם בדרך צחות, {וצדיקים אמרו שיש בזה הרבה סודות ורמזים}, שלשה יש להם מזל בראש השנה, הקב"ה, בני ישראל, ולהבדיל השטן, השי"ת יש לו

א. ואמר שמאמר זה עלה בדעתו בהיותו במקוה ביום הפורים.

הרה"ח רבי אלעזר אהרן ז"ל בן רבי יהושע העשיל זצ"ל ראש ישיבת רוז'ין נפטר לפני כשנתיים ולא השאיר אחריו זש"ק, ויהיו הדברים הללו לעילוי נשמתו ולזכרון טוב.

וזוהו הענין שאומרים בר"ה את הפסוק מן המיצר, שעל ידי שהאדם מרגיש שהוא במיצר והוא במצב של הכנעה, בזה יזכה שיהיה 'ענני במרחב קה'.

קרח', שמדבר אודות בני קרח שהיו עם אביהם באותה עצה, ורק ברגע האחרון כשנבלעו באדמה היה להם הרהור תשובה ועל ידי זה ניצלו, וכך נזכה גם אנו להנצל ולתקן עצמינו על ידי הרהור תשובה.

ההכנעה בראש השנה

היה ענין ההשתחויה בבית המקדש, ואח"כ באים ימי חג הסוכות הרמוזים בתיבות 'ושמחת בכל הטוב', כי סוכות הוא זמן שמחתנו.

וכתב עוד, שהנה בזה"ק (תרומה קמב.) אמרו שהדין של יוה"כ נמשך עד שמיני עצרת, {ואז יש את ההכנעה והמתקת הדינים בעת חביטת הערבות}, על כן למחרתו הוא שמחת תורה, שיש שמחה נוספת.

וכתב, ונראה שלפי מה שאדם זוכה להכנעה וביטול בר"ה ויוה"כ ומקיים בעצמו 'והשתחוית לפני ה' אלקיך', לפי זה יזכה אח"כ בסוכות ל'ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך'. וזה פירוש 'והיית אך שמח', 'אך' מיעוט הוא, להורות כי עיקר השמחה היא לפי מה שמיעט עצמו בר"ה ויוה"כ, וככל שמיעט עצמו יותר זוכה אח"כ לשמחה

ובענין ההכנעה בראש השנה כתב בספר ארץ צבי {להגה"ק מקוז'גלוב זי"ע} בפרשת כי תבא על הפסוקים בפרשת ביכורים (דברים כו, י"א) והשתחוית לפני ה' אלקיך, ושמחת בכל הטוב וגו'. נראה דזה רמז על ראש השנה, יום הכפורים וסוכות, כי הם ג"כ ביכורים מן השנה. 'ראשית' זו ראשית השנה, ראש השנה, יום הכיפורים הוא בבחינת 'והשתחוית לפני ה' אלקיך', כי אז עיקר העבודה הוא הכנעה וביטול וימי פחד ודין, וגם ימים אלו הם בבחינת לפני ה' אלקיך, כי בראש השנה תנן (ר"ה טו.) כל באי העולם עוברים לפני כבני מרון, וביום הכיפורים כתוב (ויקרא טז, ל) 'לפני ה' תטהרו', ובכל עשי"ת כתוב (ישעי' נה, ז): 'דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב', כי בני ישראל קרובים אז להשי"ת, והוא בגדר 'והשתחוית לפני ה' אלקיך', וכן ביו"כ

ההכנעה מביאה להודאה

וכעין מאמרו הנ"ל של הגה"ק מקוז'יגלוב דמקרא ביכורים מסתיים עם 'והשתחוית לפני ה' אלקיך' שהוא ענין ההכנעה, כעין זה אמר פעם כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א **מבאיאן** שזהו הטעם שבתפילה בברכת ההודאה משתחוים תחילה וסוף, לרמז על כך שההודאה באמת אינה באה אלא מתוך הכנעה.

והיינו דמי שמתגאה ומחזיק עצמו בגדלות, אינו מגיע להכרה בחסדים ואינו יכול להודות. וכן מצינו בלאה אמנו שאמרה הפעם אודה את ה' (בראשית כט, לה) וביאר רש"י: 'הפעם אודה – שנטלתי יותר מחלקי'. והוא הענין שנתבאר, דכשהאדם בא לידי הכנעה והכרה שקיבל יותר ממה שמגיע לו, אז הוא בא לידי הודאה.

יותר, וזכר לדבר 'אין מיעוט אחר מיעוט אלא רבות'.

{ויש להסמין במה שאמר הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע, במה שנאמר 'והיית אך שמח' ודרשו חז"ל לרבות ליל יו"ט האחרון של חג, כי הנה האדם צריך לעבוד את הבורא באהבה וביראה ובשמחה, אבל בראש השנה ויום הק' מחמת אימת הדין יש מיעוט של שמחה, ואת זה צריכים להשלים בשמחת תורה, לפי ש'והיית אך שמח' שהיה (בעבר) מיעוט בשמחה, לכן עכשיו צריך להרבות.

ולפי דברי ה'ארץ צבי', כפי מה שהיה ההכנעה בראש השנה, כך יהיה הריבוי של שמחה בסוכות ושמחת תורה}.

בכח ההודאה על העבר מבקשים על העתיד לשנה טובה

ופירש"י יתן ויחזור ויתן (בראשית כז, כח), 'יתן', כשהשי"ת משפיע עליך טובה, 'ויחזור', תחזיר להשי"ת ההודאה גדולה, ועי"ז יהיה שוב 'ויתן', שהשי"ת יחזור וימשיך להשפיע עליו כל הטוב.

כי בכיכול השי"ת משתוקק שידודו לו על חסדיו, כמו שאמרו בגמרא (סנהדרין לט:), ומי חדי קודשא בריך הוא במפלתן

ובאמת ביחד עם הבקשות בראש השנה צריך להיות גם ההודאה, שעל ידי ההודאה גופא זוכים להמשיך את ההשפעות, וכן כתב החובות הלבבות, שעל ידי ההודאה על העבר יחזור השי"ת וישפיע עליו כל הטוב.

ויש לבאר שזהו מה שבירך יצחק אבינו ליעקב אבינו, 'ויתן לך האלקים –

בחסדי הבורא, לא רק כדי לזכות לשנה טובה, אלא משום שכך היא המדה שהאדם צריך להכיר בטובות שעושה עמו השי"ת, וכאשר עומדים בסיום השנה יודה להשי"ת על כל הטובות אשר עשה עמו במשך השנה, שכן חובת ההודאה היא בכל יום ובכל רגע, ובפרט כשעומדים בסיום השנה יש לנו לעשות חשבון הנפש, שבמשך השנה ראו בני ישראל ניסים גדולים ונפלאים.

וכמו כן כל אחד ואחד בפרטיות נעשו עמו הרבה חסדים, כמה ילדים נולדו השנה בכלל ישראל, כמה השפעות של פרנסה ירדו לבני ישראל במשך השנה, כמה חולים הבריאו במשך השנה, שכן חסדי השי"ת גברו עלינו מאד במשך השנה האחרונה.

וכשמודה להשי"ת על כל החסדים שעשה עמנו במשך כל השנה, באופן של 'כי לך טוב להודות', על ידי כן נזכה בעז"ה לשנה טובה.

שכן היא מידת הבורא ב"ה, שכאשר האדם מודה על העבר, אזי הוא יכול לבקש גם על להבא, משל למה הדבר דומה, לבן שמבקש כל העת מאביו, אבי תן לי, אבי תן לי, אזי יש גבול עד כמה יוכל לבקש. אבל כשהבן בא לאביו ומודה לו על העבר, ולאחר מכן מוסיף לבקש, אביו יתן לו עוד ועוד בסבר פנים יפות, אכן אם הבן תמיד רק מבקש ואינו מודה על מה שנותנים לו,

של רשעים, הכתיב בצאת לפני החלוצים ואומרים הודו לה' כי לעולם חסדו, ואמר רבי יונתן מפני מה לא נאמר בהודאה זו כי טוב, לפי שאין הקדוש ברוך הוא שמח במפלתן של רשעים'.

ופירש רש"י 'כי טוב' - משמע כי טוב בעיני הודאה ושמחה'. ומבואר בדברי רש"י שמה שנאמר 'כי טוב' הכוונה, שטוב בעיני הודאה ושמחה, וזהו מה שנאמר 'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו', שכאשר השי"ת עושה חסדים עם האדם, אזי 'כי טוב' בעיני הודאה ושמחה, שיודה להשי"ת על כל חסדיו.

והנה בפרשת כי תבא על הפסוק 'ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך' (דברים כו, יא) פירש רש"י: 'מכאן אמרו אין קורין מקרא בכורים אלא בזמן השמחה מעצרת ועד החג, שאדם מלקט תבואתו ופירותיו ויינו ושמנו, אבל מהחג ואילך מביא ואינו קורא'.

מבואר בדברי רש"י שימי חודש אלול באחרית השנה הם ימי שמחה, שהרי הם מהימים שבהם קוראים פרשת ביכורים, והיינו שאף שהם ימי חשבון הנפש והכנה ליום הדין, אעפ"כ הם ימי שמחה.

ובאמת מדה זו של 'ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך' מבואר בספ"ק שזה אחד הדרכים לזכות בשנה טובה, להתבונן בטובות שעשה עמו הבורא. ובאמת צריך האדם להכיר

יודה לה' על כל חסדיו הגדולים עמו ועם כל כלל ישראל, ואז יבקש על צרכיו לשנה הבעל"ט.

ובאמת אנשי כנסת הגדולה גם הם קבעו את סדר התפילה באופן זה, וכמו שאמרו בגמרא (ע"ז ז): 'לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל, מנלן ממשנה רבינו דכתיב ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך וגו' וכתוב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה'. ופירש רש"י, 'סדר אדם שבחו של הקב"ה, שלש ברכות ראשונות אבות גבורות וקדושת השם שאין בהן תפילה אלא שבח', ואח"כ בשאר הברכות יש דברי תחינה ותפילה.

חובת ההודאה בנוסף לבקשה

ובענין זה של הודאה בנוסף לבקשה אמרו **צדיקים** לרמז בדרך צחות בדברי **רש"י** (בראשית כג, א) **בת ק' כבת כ'**, שכשיש לאדם צרה בתוך ביתו, הרי הוא אומר פרק כ' בתהלים "יענך ה' ביום צרה", וכשמגיעה הישועה אומר פרק ק' "מזמור לתודה", ואמרו בזה בדרך צחות, "בת ק' כבת כ'", שצריך לומר פרק ק', שהוא פרק ההודאה, באותה התעוררות והשתפכות הנפש כמו שאמר פרק כ', כשהתפלל על צרתו.

אזי גם כשהאב נותן לו, אין זה בסבר פנים יפות. והכא נמי זהו ענין חובת ההודאה על הטובה, ועל ידי כן זוכים לקבל עוד השפעות טובות.

ומשום כן תיקנו **אנשי כנסת הגדולה** לקרוא פרשת כי תבא בסיום השנה, שכאשר האדם בא לבקש שנה טובה, עליו להודות להשי"ת, ובפרשה זו קוראים את פרשת ביכורים ואומרים (כו, ז-ז): 'ונצעק אל ה' אלקי אבותינו וישמע ה' את קולנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו. ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמזרע גדל ובאותות ובמופתים. ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש. ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה', והרי כל ענין הבאת הביכורים עם הקריאה היא כמו שפירש **רש"י** (פסוק ג) 'ואמרת אליו, שאינך כפוי טובה', וכאשר האדם מכיר בטובת ה' עמו, באופן של 'ושמחת בכל הטוב', שמתבונן בכל הטובה שהשפיע עליו השי"ת במשך השנה ושמח עם הטובה, ובזה יוכל האדם לאחר שמודה גם לבקש לקראת השנה הבעל"ט שישפיע עלינו הבורא ברוך הוא כל טוב.

זכורני שהגאון ר' **דוד צבי אורדנטליך** זצ"ל **גאב"ד ביתר** היה מעורר תמיד על ענין זה בשיעוריו בישיבה הק' ישיבת רוז'ין-באיאן, שבסיום השנה בתחילה

גדולה וקטנה, גדולה שהיא מכחשת את הקטנה, שלא יהיה נוטל בגדולה ומחזיר בקטנה, היינו שבודאי מותר לו לעשות כמה מיני אבני משקלות, אלא שלא תהיה מידה אחת מכחשת את השניה.

וכתב באור המאיר שהנה מצינו **בספר יצירה** שאבנים היינו אותיות, ועל פי זה מבאר את הפסוק, שהנה יש לך אחד שכאשר בא ליטול פרס מרבו נוטל בגדולה, באותיות גדולות, והיינו שכאשר הוא מתפלל ומבקש מהש"ת הרי הוא מכניס כל מגמתו והתאמצותו באותיות "פרנסה", בפה מלא, להיותם גדולים כל מה דאפשר, שאין גדולים מהם, שהוא מבקש ומתחנן באותיות גדולות, אבל כשהוא בא להודות על הנס הרי הוא 'מחזיר בקטנה', כשבא להחזיר שבח והודאה על טובותיו שהגדיל לעשות עמו, מחזיר בקטנה, באותיות קטנות, ועל זה נאמר 'אבן ואבן', שני בחינת אבנים, גדולות וקטנות המכחישים זה את זה, והלא איש זה הפכפך במעשיו, שהתפילה היא באבנים גדולות, וההודאה היא באבנים קטנות, שמודה באופן של לצאת ידי חובה, אלא צריך להודות לכל הפחות באותו אופן שביקש והתפלל לפני הש"ת, ומסיים האור המאיר בלשון קדשו 'והשם ברחמיו ישימנו

וכן פירשו בפסוק (תהלים סו, יז) **אליו פי קראתי ורומם תחת לשוני**. שכאשר האדם מתפלל לפני ה', תפילתו היא באופן של פי קראתי, שמתפלל בפה מלא, ואילו 'ורומם', כשפותח את פיו להודאה, הרי זה רק 'תחת לשוני' מן השפה ולחוץ, אבל האמת היא שצריך שיהיה ההודאה כמו התפילה.

וכן אמר **החתם סופר**, שהנה תפל"ה בגימטריא תקט"ו, כמנין שיר"ה, שתהיה השירה יחד עם התפילה, שבכל עת שמתפלל ומבקש על צרכיו או צרכי רבים יודה על חסדי העבר, וכמו שכתב בספר **חובת הלבבות** שהרוצה שיתקבלו תפילותיו יודה בתחילה על העבר, ואז יזכה לשפע.

ובענין הזה מצאנו מאמר נפלא בספה"ק **אור המאיר** סוף פרשת כי תצא על הפסוק (דברים כה, יג) 'לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה', אבן הכוונה בפשטות לאבני המשקלות, ופשטות הפסוק הוא שלא יהיו לאדם שתי אבני משקלות, גדולה וקטנה. ולכאורה דבר זה מן התימה הוא למה לא יהיו לו בביתו שני מידות, גדולה וקטנה, ואכן **בספרי** שולל הבנה זו, וז"ל: 'גדולה וקטנה. יכול לא יעשה ליטרא, חצי ליטרא, ורביע ליטרא, תלמוד לומר

פעמים אנא ה', הרי שההודאה היא שישים אחוז לעומת הבקשה שהיא ארבעים אחוז.

מהמוציאים דיבור לפני אלקים באמת ובלב שלם, אמן סלה נצח ועד'.

ולסיום ענין זה נביא את הענין שנודע לאחרונה הסגולה המפורסמת ל'זכיה בדין' בשם הגר"ח פלאג'י זצ"ל בספרו מועד לכל חי (סי' יב ס"ב בשם הנפש יוסף), לומר בערב ראש השנה את י"א הפסוקים של פרשת ביכורים, וכותב על כך 'ואשרי תבחר ותקרב להגות בו כי הוא סגולה נפלאה למחול על כל עונותיו, וכרוז יוצא עליו בשמים גביתי מאדם זה כל חובותיו'.

עוד מצאנו כענין זה בגמרא מגילה (דף ד.) 'אמר רבי יהושע בן לוי חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר (תהלים כב, ג) אלקי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי', ופירש רש"י, 'ולשנותה ביום, זכר לנס, שהיו זועקין בימי צרתן יום ולילה'. ומבואר ממש כענין שנתבאר שכשם שבשעת הצרה היתה הצעקה ביום ובלילה, כך תהיה גם ההודאה ביום ובלילה.

והענין בזה הוא כמו שנתבאר, שבסיום השנה יתבונן האדם בכל הטובות שעשה עמו הבורא במשך כל השנה ויודה על זה בהודאה גמורה, ובזכות ההודאה ימחל לו השי"ת על כל מה שלא היה כראוי ויתן לו בשנה הבעל"ט שנה טובה ומתוקה ומבורכת.

הרה"ק הבית ישראל מגור זי"ע אמר, כי ההודאה צריכה להיות שישים אחוז והבקשה ארבעים אחוז, ואח"כ מצאו החסידים כי באמירת ההלל אומרים שש פעמים הודו לה' כי טוב וארבע

עבודת התשובה בראש השנה

בגמרא פסחים (דף ז ע"ב), 'מאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא, אמר רב נחמן בר יצחק, דאמר קרא, וירץ אחימעץ דרך הכרז ויעבור את הכושי', וזהו 'לעברך' בברית, ש'קודם' שנכנס לברית, עליו להקדים את עצמו ולעבור למקום אחר, שלא ישאר כמו שהיה עד עתה, רק יניח הכל, וישתנה להיות בריה חדשה לגמרי.

עבודת התשובה הוא להזיז ולהעתיק עצמו בפועל לדרך הטובה

והוא על דרך מה שפירש הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע, 'דזבין אבא בתרי זוזי' - האדם יכול לקנות את אביו שבשמים, בתרי זוזי, זוזי מלשון שיזוז ממקומו, שיזוז מהדרך הלא טובה שאחז בה מקודם, ועתה יפנה לדרך הטובה, ועל ידי כן יקנה את אביו שבשמים.

ואכן זהו עיקר התשובה, לשנות בפועל את דרכיו, ולא יסתפק בבכי בלבד על חטאיו, כשהוא עדיין ממשיך בדרכיו הלא טובים, כמו שאמר הרה"ק הבית אברהם מסלונים (בשלה תרצ"ג) בשם אביו הרה"ק הדברי שמואל זי"ע, שהיה אומר: "ער וויינט ווי א ביבער און גייט אין פאסקע" - הוא בוכה כמו החיה ששמה "ביבער" ונכנס למלכודת.

כשרוצים להיכנס לברית עם ה' יש להסיח דעת מכל הענינים הגשמיים כתיב (דברים כט, יא) **לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו אשר ה' אלקיך כורת עמך היום**. ופירש רש"י 'להיות עובר בברית, ולא יתכן לפרשו כמו להעבירך, אלא כמו לעשותכם אותם'. ופירש עוד 'לעברך בברית, דרך העברה, כך היו כורתי בריתות עושין מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ועוברים בינתיים'.

ויש להבין שאם כן למה נאמר 'לעברך', היה לו לומר 'להכניסך', שהרי מה שעברו לא היה זה כי אם היכי תמצוי כיצד להכנס בברית. ואכן בתרגום אונקלוס איתא '**לאעלותך בקיימא דה' אלהיך**', שפירושו 'להכניסך בברית של ה' אלקיך'. ויש להבין למה בפסוק נאמר הלשון 'לעברך'.

ומבאר הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל, שכאשר האדם עומד להכנס בברית ה', יש עליו להסיח דעתו מכל שאר הענינים מבחוץ וכל הבלי העולם הזה, מאחר שהוא עומד להתקשר עתה עם הש"ת לבדו. וזהו הלשון '**לעברך**', ש'יעבור' למקום הברית לגמרי, וישנה את עצמו לגמרי.

ויש להוסיף על זה, ש'**לעברך**' הוא מלשון 'עובר לעשייתך', וכמו שאמרו

'עתיקא' שהוא מלשון 'העתיק' ממקומו, כמו 'ויעתק משם ההרה' (בראשית יב, ח), "אוועק ריקען פין די טבע", בזה תליא מילתא!

עבודת התשובה בפועל הוא דבר קל כמו אדם המסתובב ממזרח למערב

ואין זה עבודה רבה וקשה, רק בנטיה קלה שהאדם פונה עצמו לדרך הטובה, מספיק לכך. כמו שאמר הרה"ק מרוז'ין זי"ע על הפסוק (תהלים קג, יב) **'כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו'**, דהנה באמת המרחק ממזרח למערב הוא הרי מרחק עצום, ממזרח העולם עד מערב העולם, וכיצד יוכל האדם להתרחק כל כך מהחטא.

וביאר הרה"ק מרוז'ין, שבאמת יש ביד האדם להשתנות ממערב למזרח על ידי פסיעה אחת בלבד, כי עכשיו הוא עומד כשפניו למערב, וברגע שהוא מסתובב הרי פניו למזרח. וזה הכוונה **'כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו'**, שברגע שהאדם מסובב את עצמו לצד הטוב, ועוזב את הדרך הלא טובה, מיד ברגע זה הוא מתרחק לגמרי מן החטא.

ועל ידי התעוררות קטנה הזאת, זוכים מיד שהשי"ת מתמלא עלינו ברחמים. וכמו שידוע שהשי"ת הוא **כזקן מלא רחמים** בראש השנה, כי **'זקנה ביום דין'** (אנעים ומירות). ומה הכוונה 'זקן

דהנה הטבע של החיה הזאת הוא, שאינה יכולה לשנות את הילוכה, רק בעל כרחיה היא חוזרת על עקביה הקודמים, וכשרוצים לצודה, מעמידים מלכודת בדרכה שהלכה מקודם, וכשמגיעה לשם ורואה את המלכודת שהכינו לה, היא עומדת ובוכה שעות וימים, בבכי איום ונורא, אך לבסוף היא נכנסת אל המלכודת בעל כרחיה.

ועל דרך זה יש לך אדם שהוא בוכה תמיד על מעשיו בחרטה אמיתית ועמוקה, ובכל זאת אינו יכול לעזוב את טבעו והרגלו, וחוזר שוב למלכודת. אך באמת עבודת האדם הוא לעזוב לגמרי את דרכו הלא טובה, וללכת בדרך חדשה וטובה.

ועל פי זה ביאר **הבית אברהם** את הפסוק (שמות יד, טו) **'מה תצעק אלי'**, פירוש, מה היא התועלת בצעקה לחוד, **'דבר אל בני ישראל - ויסעו'**, העיקר הוא שיעשו הסעה ונטיה מזרעם וממעשיהם הקודמים, ולהתחיל בפועל ללכת בדרך הטובה.

וכעין זה מובא גם בספר שיח שרפי קודש, בשם הרה"ק **רבי הענין הכהן הגדול מאלכסנדר זצ"ל**, שפירש מה שאמרו הזוה"ק (ח"ב מ"ח ע"ב) על הפסוק **דבר אל בני ישראל ויסעו, "בעתיקא תליא מילתא"**, ובפשטות הכוונה שהוא זמן גבוה עד מאד, ואינו זמן של תפילה, אבל הרה"ק ביאר הלשון

ומצאנו בענין זה יסוד גדול בדברי **השפת אמת** (שבת שובה תר"מ), שאין כוונת הרמב"ם שלפני שהגיע האדם לידי מדרגה זו של תשובה אין זה תשובה, כי בודאי כל מדרגה של תשובה הרי זה נחשב לתשובה, אלא שהנה בגמרא אמרו (יומא פו:)'תנו רבנן עבירות שהתודה עליהן יום הכפורים זה לא יתודה עליהן יום הכפורים אחר, ואם שנה בהן צריך להתוודות יום הכפורים אחר, ואם לא שנה בהן וחזר והתודה עליהן עליו הכתוב אומר ככלב שב על קיאו כסיל שונה באולתו, רבי אליעזר בן יעקב אומר כל שכן שהוא משובח שנאמר כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד', ואם ישאל האדם עד כמה צריך שיהיה 'וחטאתי נגדי תמיד', זו היא כוונת דברי הרמב"ם, שכאשר יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שוב אינו צריך להתוודות עליהם, לפי שכבר בא לידי שלימות התשובה.

וראה דבריו הק', כי עיקר התשובה כשנתעלה האדם אחר תיקון החטא ומחזיק בתשובתו, וזהו מה שנאמר 'שובה ישראל עד ה' אלקיך', כי צריך אדם לשוב למקומו הראשון, ששורש בני ישראל חקוקים תחת כסא הכבוד, ובוודאי גם אחר מדריגות רבות שכבר הוא צדיק גמור, עדיין צריך לשוב להיות חוזר לשורשו העליון, וזהו מה

מלא רחמים', מבאר הרה"ק רבי ישראל **מסאדיגורא** זי"ע, שהנה כשהכוס מלא, די בנגיעה אחת קלה בכוס שישפך וישפיע על כל המקום, ועל דרך זה, בימים אלו שהם ימי רחמים ורצון, השי"ת מלא על גדותיו ברחמים, ודי בהתעוררות קטנה כדי לעורר שהשי"ת ישפיע את הרחמים עלינו.

עד היכן שיעור התשובה

עומדים אנו בימים בהם כל אחד מישראל משפר דרכיו ושב בתשובה לקראת יום הדין, מסופר כי פעם נכנס אחד להרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע בחודש אלול ושאלו כיצד שבים בתשובה, ואמר לו הרבי שילמד **רמב"ם הלכות תשובה**.

ואכן כן נהגו אצל חסידים שלמדו בחודש אלול רמב"ם הלכות תשובה, שהוא מבאר כיצד לשוב בתשובה.

יש הלכה ב**רמב"ם** שכאשר לומדים הלכה זו חרדה אחתנו, שכתב הרמב"ם (פ"ב ה"ב) 'ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד וכו', ויעיד עליו **יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם**, ועל זאת ידו כל הדוויים, כי מי זה יוכל להעיד על עצמו שכבר הגיע לידי מדרגה זו של תשובה, וכיצד יבא האדם למדרגה זו של תשובה'.

שאמרו גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד.

והנה לשון הרמב"ם היא כאמור 'עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם'. ומן התימה לומר שאין התשובה נחשבת עד שיעיד עליו הבורא, דא"כ לא שבקת חי'. אכן הכוונה היא כי התשובה צריכה להיות עד מדרגה זו, והיינו ביטול הבחירה לגמרי, כי בוודאי צדיקים זוכין בעבודתם עד שנקח מהם כמעט כל הבחירה, כיון שבוחרים בזה הדרך הטובה, ובדרך שאדם רוצה לילך כו'. וזה באמת יהי' סוף התיקון כאשר ישובו כל בני ישראל באמת, וזה כוונת הרמב"ם, כי התשובה אין לה שיעור והפסק עד שיעיד יודע תעלומות כו', ועל תשובה זו אמרו שמביאה רפואה לעולם בביטול הבחירה לגמרי, ע"כ דבריו הק'.

תחילת התשובה - האמונה

מסופר על הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפאלי זי"ע ששנה אחת ישב

בעריכת השולחן בעשרת ימי תשובה, ונענה ואמר, 'הנה צריכים לשוב בתשובה, אבל רבונו של עולם, הלא אתה ידעת שאין בי הכח לשוב בתשובה, ומה אוכל לעשות, בכוחי לעשות צירוף מהאותיות של תשובה, ואשתדל לקיים ענין זה'. ואמר, שהצירוף של אותיות תשוב"ה מרמז לחמשה פסוקים בדרכי התשובה, ת' מרמז לפסוק **תמים תהיה עם ה' אלקיך**, ש' מרמז לפסוק **ש'ייתי ה' לנגדי תמיד**, ו' מרמז לפסוק **ו'אהבת לרעך כמוך**, ב' מרמז לפסוק **ב'כל דרכיך דעהו**, והאות ה' מרמזת לפסוק **ה'צנע לכת עם אלקיך**.

ומבואר שתחילת התשובה הוא **תמים תהיה עם ה' אלקיך**, והוא האמונה, וכמו שפירש רש"י על פסוק זה (דברים יח, יג), 'התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו', וזהו תחילת התשובה, שיכנס האדם לגמרי להיות נכנס להנהגת השי"ת.

התשובה וכפרת העוונות ע"י לימוד התורה

ותשובה עם כל אחת ואחת. עבר אדם על מצות עשה ועשה תשובה, אינו זז משם עד שמוחלים לו מיד, שנאמר (ירמיה ג, כב) שובו בנים שובבים ארפה משובותיכם. עבר על לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר, שנאמר (ויקרא טז, ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. עבר על כריתות ועל מיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכפורים תולים ויסורים ממרקים, שנאמר (תהלים פט, לג) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. אבל מי שיש בידו עון חלול השם, אין כח בתשובה לתלות, ולא ביום הכפורים לכפר, ולא ביסורים למרק, אלא כולם תולים ומיתה ממרקת, שנאמר (ישעיה כב, יד) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון.

ומבאר רבינו יונה (אות יא) שעל ידי התורה יזכה לכפרה, וזה לשונו: 'ואמרו חז"ל (ויקרא כה, א) עץ חיים היא למחזיקים בה (משלי ג, יח), עבר אדם על כריתות או מיתות בית דין, אם היה רגיל לקרוא פרק אחד ביום, יקרא שני פרקים. אם היה רגיל לקרוא פרשה אחת, יקרא שתי פרשיות. ומחמת שני פנים תגן עליו התורה מן היסורים, האחד, כי אמרו חז"ל (שבת קכז, ב) תלמוד תורה כנגד כולם. והשני, כי

כמו כן דרך התשובה, הוא על ידי לימוד התורה הקדושה, כמו שאמרו במדרש (ילק"ש משלי תתקלה) 'רב הונא אמר נכשל אדם בעבירה וכו' מה יעשה ויחיה, יתעסק בתורה, אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא שני דפין, לשנות פרק אחד ישנה שני פרקים'. ועוד אמרו במדרש (ספרי האזינו א) על הפסוק 'כשעירים עלי דשא', 'מה שעירים הללו באים על חטאות ומכפרים, כך דברי תורה מכפרים על עבירות'.

ורואים כך גם בשמו"ע בברכת התשובה, שבתחילה מבקשים 'השיבנו אבינו לתורתך', ורק לאחר מכן מוסיפים לבקש 'והחזירנו בתשובה שלימה לפניך', כי דייקא על ידי לימוד התורה אפשר לזכות לתשובה. וזהו אחד מסגולות התורה, שגם מי שלומד שור שנגח את הפרה, שהוא דיני מזיק וניזק, מ"מ לימוד זה מעדן את האדם ומזככו שיוכל לעשות תשובה על כל סוגי החטאים.

וראה מה שמאריך רבינו יונה בספרו שערי תשובה (שער ד' אות ו) 'ועתה נבאר ענין חלוקי הכפרה באר היטב. אמרו חז"ל (יומא פו.) שאל רבי מתיא בן חרש את רבי אלעזר בן עזריה ברומי, שמעת ארבעה חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, אמר לו, שלשה הם

הכוונה עד שסיים לפרש להם דברי השירה.

אך הגה"ק רבי שלמה קלוגר ביאר, שעל ידי התורה עשה משה רבינו את בני ישראל לתמימים שאין בהם מום, וזהו '**עד תומם**' מלשון תמימים. שהרי כתיב (קהלת ז, כט) 'אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים', ואיך יכול האדם לחזור לישרותו ותמותו, בבחינת '**תמים תהיה עם ה' אלקיך**' (דברים יח ג), על ידי עסק התורה – עד '**תומם**'.

וזהו מה שנאמר (תהלים יט, ח) '**תורת ה' תמימה משיבת נפש**', על ידי לימוד התורה, חוזר האדם להיות '**תמים**' עם ה' אלוהיו, וכמו שפירש רש"י, 'משיבת נפש, משיבתו מדרכי מיתה לדרכי חיים'.

וכן אמרו בגמרא (חגיגה ג) 'דברי חכמים כדרבנות וכמסמרות נטועים בעלי אסופות ניתנו מרועה אחד (קהלת יב, יא), למה נמשלו דברי תורה לדרבן, לומר לך, מה דרבן זה מכויץ את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם, אף דברי תורה מכויצין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים'.

וכמו כן התיקון על החטא הוא על ידי התורה, וכדאמרו חז"ל (ויקרא רבה פרשה כה), אם נתחייב אדם מיתה לשמים, מה יעשה, אם רגיל לשנות פרק

ישית עמלו בתורה וטרחו בה ואשר תדד שנתו מעיניו, יעלה במקום יסורים, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין צט, ב) כל הגופים לעמל יולדו, אשרי מי שהגיעה שלו בתורה. ואמרו (סנהדרין כו, ב) למה נקרא שמה תושיה, שמתשת כחו של אדם.

וכתב עוד הרבינו יונה (אות טז) שעל ידי עמל התורה יתכפר לו גם עון חילול ה', וכתב 'עתה נדבר על מי שיש בידו עון חלול השם שלא יתכפר עונו ביסורים. עוד תמצא לו כפרה בהגיונו תמיד בתורה ויגיעתו בה, כאשר אמרו חז"ל (ר"ה יח). אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה אין מתכפר, אבל מתכפר בדברי תורה, ואף על פי שהיה עון בית עלי מחלול מצות קדשים, כמו שנאמר (ש"א ג, יג) בעון אשר ידע כי מקללים להם בניו. והנה כי התורה רפואה לכל מכה נחלה מאד, על כן כתוב (משלי טו, ד) מרפא לשון עץ חיים, ע"כ.

ע"י התורה באים לידי שלימות

ועל פי זה ביאר הגה"ק רבי שלמה קלוגר זצ"ל בספרו אמרי שפר (פרשת וילך) מה שנאמר בפרשת האזינו (דברים לא, ל) 'וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תומם', מה הכוונה 'עד תומם', בפשטות

אחד, ישנה ב' פרקים. ללמוד דף אחד, תורה, לפי שהתשובה והכפרה נשפעים על ידי התורה.

למוד שני דפין. ופשוט שיש להוסיף על דברי חז"ל, שמי שלדאבון לב אינו רגיל כלל בלימוד התורה, ירגיל את עצמו ללמוד ועל ידי התורה יבא לידי 'עד תומם' שיבא לידי השלימות הנרצה, וזו היא עבודת התשובה.

התמלכה בראש השנה על ידי לימוד התורה ובפרט לימוד גמרא

ועל פי זה כתב לבאר הפסוק 'ותהי ראשית ממלכתו בבל', ראשית של המלוכה בבל, על ידי 'תלמוד בבלי'. ו'ארך' - ועוד זוכה על ידי לימוד התורה, שמשיג חיים ארוכים, עוד מרומז במה שנאמר 'וארך', לשון ארוכה, שזוכה להמשיך רפואה בעולם, ועוד יכול להמשיך רחמים בעולם מיום שכולו ארוך.

לימוד גמרא הוא הטהרה הגדולה ביותר ומסופר על הרה"ק רבי יצחק מזורקא זי"ע, שהדיבור האחרון שאמר קודם הסתלקותו היה: 'די גמרא איז די גרעסטע טהרה', הגמרא הוא הטהרה הגדולה ביותר.

והביאור בזה על פי מה שסיפר הגה"ח ר' פנחס הירשפרונג זצ"ל, שבשנת תרח"צ, סמוך למלחמת העולם השנייה, ערכו סיום הש"ס - של סדר

על ידי לימוד תלמוד בבלי זוכים למלכויות

הנה העבודה בראש השנה היא 'מלכויות' - להמליך את השי"ת, וכמו שאמרו חז"ל (ר"ה טז). 'אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם', ומהי הדרך לקבל עול מלכות שמים על עצמו, ראה מה שהביא בספה"ק **אור לשמים** {להרה"ק ר' מאיר מאפטא} זי"ע בריש פרשת נצבים על מה שנאמר בפסוק (בראשית י, י) 'ותהי ראשית ממלכתו בבל', על פי מה שאמרו בזה"ק, שהאדם יוכל להשיג גדולה וממשלה על ידי עובדין טבין שעושה להשי"ת, ומה שמשיג על ידי התורה הוא גדולה יותר מכולם, וזהו פירוש המשנה (פאה פ"א מ"א) ותלמוד תורה כנגד כולם, ויש להוסיף שכן שנינו באבות (פ"ו מ"א), 'ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין', שעל ידי התורה יזכה לגדולה וממשלה.

מקיים את קביעותו אפילו בזמנים הקשים, בזה הוא מגלה דעת שגם בזמנים הרגילים לימודו הוא מתוך קבלת עול מלכות שמים וקבלת עול תורה.

ועל ידי עסק התורה מתעוררים רחמי השי"ת על בני ישראל, וכמו שנאמר בפסוק שאומרים בסדר זכרונות (ירמיה לא, יט), 'הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו' זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה'". ופירש"י {בפירושו השני}, מהו 'מדי דברי בו', 'מדרש ויקרא רבה, די דבורי שנתתי בו, שלימדתי תורת לרחם עליו'. ורואים מזה שעל ידי עסק התורה מרחם השי"ת על בני ישראל.

אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד

הג"ר יוסף שלמה כהנמן גאב"ד פוניבז' זצ"ל עורר פעם על ענין לימוד התורה, ובתוך דבריו אמר, הנה חז"ל אמרו (ברכות ח). 'מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד', ובפשטות הכוונה, שבזמן שבית המקדש היה קיים היה עיקר השראת השכינה בבית המקדש, ואילו כאשר חרב בית המקדש, וכביכול השי"ת

לימוד ה'דף היומי' - בישיבת חכמי לובלין. בשעת הסיום הגיע להשתתף בשמחת בני הישיבה, הגאון הנודע רבי מנחם זעמבא זצ"ל, שהיה מוועד ראשי הישיבה.

בתוך דבריו פירש הגאון לשון הגמרא (מנחות לט.) לגבי מצות ציצית, 'קשר עליון דאורייתא', שכך פירושו, האדם שמבקש לבא לידי התקשרות בהשי"ת, 'קשר עליון' - א קשר צום אויבערשטען, 'דאורייתא' - הדרך לזה הוא על ידי לימוד התורה הק'. והתבטא הגאון ואמר, גם אם יזל מהאדם מי המקוה כל היום, אין לזה שום חשיבות, 'מקוה וואסער קען רינען פון איהם א גאנצען טאג און ס'איז גארנישט', כי 'קשר עליון דאורייתא', הדרך לבא לידי התקשרות להשי"ת הוא רק על ידי התורה.

יש לקבוע קביעות עתים ללימוד הגמרא בקביעות איתנה

ואשר על כן יש לכל אדם לעשות לעצמו קביעות עתים לתורה ללימוד התלמוד בבלי, ויש להיזהר שזה יהיה מתוך קביעות גמורה, ולא שלסירוגין יום אחד ילמד ויום אחד לא, כי הקביעות מורה על 'מלכיות', שהוא מקבל עליו עול מלכות שמים בכל עידן ועידן, הן בזמנים שזה מגיע לו בקלות, והן בזמנים שיש לו קשיים. ובזה שהוא

עכשיו כשחרב בית המקדש נשאר השראת השכינה 'דק' בד' אמות של הלכה בלבד.

וזהו הכוונה במאמר חז"ל 'מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד', היינו שמעתה לא נשאר מקום להשראת השכינה 'כי אם' בהד' אמות של הלכה בלבד, שגם בזמן הבית כבר היה שם השראת השכינה, ומעתה רק שם הוא עיקר השראת השכינה, בד' אמות של הלכה במקום שבני ישראל יושבים ועוסקים בתורה.

חיפש לו בית חדש, ומצא את הד' אמות של הלכה.

אבל האמת הוא שגם בזמן שבית המקדש היה קיים היתה השראת השכינה בד' אמות של הלכה, כמו שאמרו (הוריות יג.) על הפסוק (משלי ג, טו) 'יקרה היא מפנינים', שהתורה 'יקרה' מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים, ורואים מזה שעיקר השראת השכינה הוא במקום שעוסקים שם בתורה. רק כוונת הגמרא הוא, שכל זמן שבית המקדש היה קיים, היה השראת השכינה 'גם' בבית המקדש, ואילו

התשובה בראש השנה ע"י המלכויות

דענין המלכויות הוא כדאיתא בחז"ל 'אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם', היינו לקבל עלינו את מלכותו יתברך מחדש, כלומר דעד כה לא היינו עבדים נאמנים, ומכאן ואילך נקבל מלכותו עלינו. וכאן טמונה עבודת התשובה בראש השנה של החרטה, עזיבת החטא, והקבלה להבא בתיקון המעשים.

הנה נתבאר דהתשובה היא ע"י לימוד התורה, וכן נתבאר שההמלכה היא ע"י לימוד התורה, ובאמת התשובה היא כענין המלכויות. דהנה **החתם סופר** כתב (דרוש לר"ה שנת תק"ז) שעל אף שימי ר"ה הם מעשרת ימי תשובה, מובא בפוסקים שלא להזכיר ולפרש בשפתיים את החטאים בימי ר"ה שהם יו"ט. ועל זה אומר החת"ס שבימי ר"ה מתוודים במחשבה בעת המלכויות,

הכנה ליום הדין על ידי האחדות בין בני ישראל ועל ידי מידת עין טובה

מנהג בנים אתם קרוים בנים. אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרוים בנים, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר, בין כך ובין כך אתם קרוים בנים'.

וכתב ה'בן יהוידע': 'נודע מה שכתב הרשב"א ז"ל בתשובה, אע"ג דקיימא לן רבי יהודה ורבי מאיר הלכה כרבי יהודה, הכא קיימא לן כרבי מאיר, משום דדייק קראי כוותיה'.

ויש להוסיף על זה, מה שכתב המגיד מקו'נין זי"ע {ומטו ביה משמיה דהרה"ק רבי יצחק מבוהוש זי"ע} על הפסוק {ויקרא כג, ב} **אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדם**, ודרשו חז"ל (ר"ה כה.) אל תקרי אותם אלא אתם, אתם אפילו שוגגין, אתם אפילו מזידין, אתם אפילו מוטעין. ואמר הרה"ק שיש לדרוש קל וחומר, ומה במקום שנאמר **אותם** דורשים אל תקרי אותם אלא **אתם**, אתם אפילו שוגגין, אפילו מזידין, אפילו מוטעין. קל וחומר במקום שנאמר **אתם**, בנים **אתם** לה' אלקיכם, בודאי שהכוונה הוא לכל המצבים, אפילו שוגגין אפילו מזידין אפילו מוטעין, כי בני ישראל הם תמיד בנים לה' אלקיכם, וזהו בין כך ובין כך **אתם** קרוים בנים.

בראש השנה יש לקיים 'בתוך עמי אנכי יושבת'

מבואר בספה"ק שאחד מהדרכים הגדולים לזכות בדין בראש השנה, הוא על ידי האחדות. ויש להביא רמז לדבר, דהנה **חברי"ם כ"ל ישראל** {עם האותיות} בגימטריא **רא"ש השנה** {עם התיבות}, לרמז שעל ידי האחדות זוכים לדין. וכן אמרו צדיקים שבראש השנה יש לקיים **'בתוך עמי אנכי יושבת'** (מ"ב ד, יג) שלא להתפלל על עצמו בלבד, רק על כל העם ועל כל הכלל כולו.

ובכח האחדות אנו יכולים להמליך את הבורא עלינו, וכמו שנאמר בפסוק שאומרים בסדר מלכיות (דברים לג, ה) **'וייה בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל'**, ופירש"י, 'בהתאספם יחד באגודה אחת ושלוש ביניהם הוא מלכם, ולא כשיש מחלוקת ביניהם'. {ואפשר לרמז בזה דתיבות **שבט"י ישראל** עולין בגימטריא **רא"ש השנה** (עם הכולל)}, והיינו דבראש השנה יש להיות באחדות יחד שבטי ישראל.

על ידי האחדות והשלום זוכים להיות בחינת 'בנים' לה' אלקינו

איתא בגמרא (קידושין לו.) 'תניא, בנים אתם לה' אל-היכם, בזמן שאתם נוהגים

בפשטות הכוונה על קיום התורה והמצוות, אבל יש לפרש עוד, שהכוונה הוא שכאשר בני ישראל חיים באחדות כמנהג בנים, אזי הם נחשבים כבנים למקום אפילו לפי שיטת רבי יהודה.

ושמעתי מאבי מורי שליט"א לרמז בפסוק **'אתם נצבים היום כולכם לפני ה'** אלקיכם', וידועין דברי הזוה"ק ד'היום' קאי על 'ראש השנה', והרמז בזה כי באיזה זכות ובמה יפה כוחנו להיות נצבים לפני השי"ת ביום הדין, ולצאת זכאי בדימוס, בזה שאנו נאחזים ב'בנים אתם לה' אלקיכם' שבכל מצב אפילו שוגגין אפילו מזדיין ומוטעין, בין כך ובין כך אנו קרוים בנים.

בראש השנה יש להתחזק במידת 'טוב עין'

איתא בגמרא (ר"ה כה.) לגבי קידוש החודש בראש השנה, **'אמר ליה רבי לרבי חייא, זיל לעין טב'** וקדשיה לירחא, ושלח לי סימנא, דוד מלך ישראל חי וקיים'. ואמר החידושי הרי"ם זי"ע, שהוא רמז ל'עין טובה', שבראש השנה צריכים למידת עין טובה.

וכך מביא נכדו השפת אמת זי"ע (ר"ה תרנ"ד): **'ואא"ז מו"ר ז"ל אמר, כי בראש השנה צריכין להיות טוב עין אפילו לאומות, ואמר רמז לזה בגמרא, זיל לעין טב ולקדשיה לירחא, שקידוש**

וכן אומרים בשם הגה"ק רבי יצחק אייזיק מקארעץ זצ"ל {בעל ה'ברית כהונת עולם'}, דהנה מיד לאחר שנאמר בנים אתם לה' אלקיכם, כתיב **לא תתגודדו**, שהוא מלשון חיכוך. והנה החיכוך מורה על ספק, כמו שיש לשון בחז"ל **'היה חוכך בזה'**. והכוונה בזה, שלא יהיה האדם חוכך בדעתו ומסתפק, אם הוא בכלל בנים אתם, רק ידע שהדבר וודאי שהוא בכלל בנים אתם לה' אלקיכם, ללא שום ספק.

על פי יסוד זה ביאר הרה"ק רבי ישראל מסאדיגורא זי"ע מה שאנו מבקשים **'וזכנו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות'**, שמתפללים בזה גם על עצמינו, שנזכה להיות בנים להשי"ת. וזהו מה שמוסיפים לומר **'פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום'**, כי מאחר שבני ישראל הם בנים למקום, ממילא השי"ת הוא אבינו, ואילו אם אנו עבדים למקום, נחשב השי"ת לשר עלינו. וזה הכוונה **'אבי עד שר'**, כלומר, דבר זה אם השי"ת הוא בבחינת **'אבי'** או בבחינת **'שר'**, הוא תלוי ב'שלום', אם בני ישראל חיים ביניהם בשלום, אזי השי"ת הוא בבחינת **אבי**.

ועי"ז יכולים להיות בנים למקום לכולי עלמא, גם לפי שיטת רבי יהודה, כי יש לנו להתבונן במה שאמר רבי יהודה, **'בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרוים בנים'**, מהו מנהג בנים,

החודש ושנה תלויה בטוב עין. עכ"ד ז"ל.

{ובענין זה מתאמרא משמיה של המהר"י מבעלזא זי"ע שאמר, בדרך כלל איני אוהב את דרך הפלפול בלימוד, אך אני משתמש בדרך הפלפול כדי ללמד זכות על כל אחד מישראל ולהביט עליו בעין טובה.

ויש להוסיף על דבריו, דהנה איתא בגמרא (נדרים לח.), 'אמר רבי יוסי ברבי חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו שנאמר כתב לך, פסל לך, מה פסולתן שלך אף כתבן שלך. 'משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל', ועליו הכתוב אומר (משלי כב, ט) טוב עין הוא יבורך וגו'. והקשו על זה מכמה פסוקים, ובמסקנא אמרו שם 'אלא פילפולא בעלמא'. ומבאר הר"ן 'פלפולא בעלמא - נתן לו למשה והוא נהג בו טובת עין לישראל', ויש לפרש, שמשה רבינו השפיע על בני ישראל והנהיג בהם שתי הדברים ביחד, שיהיה להם הכח של טוב עין על ידי כח הפלפול, שבזה יוכלו לפלפל איך להביט בעין טובה על כל אחד מישראל}.

טוב עין הוא יברך

ומכלל הענין של 'זיל לעין טב' הוא הברכות שבני ישראל מברכים זה את

זה בימים הללו ב'עין טובה', שמברך אחד לשני שיזכה לשנה טובה ומתוקה, לשנה טובה תכתב ותחתם, שכן נאמר בפסוק (במדבר כד, א) 'וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל', וזהו גם עבודתם של בני ישראל בראש השנה 'זיל לעין טב', שבני ישראל מברכים זה את זה בעין טובה, באופן של 'טוב עין הוא יבורך' וכתוב בלא ו' - 'הוא יברך', שמברכים זה את זה בכל הברכות ובכל ההשפעות. וכשיש לכלל ישראל מידת טוב עין לברך זה את זה, אזי 'טוב בעיני ה' לברך את ישראל'.

ואפשר להוסיף על זה, דהנה מנין הקללות שנאמרו בתורה הם קמ"ז, מ"ט קללות שבתורת כהנים (בפר' בחוקותי), וצ"ח קללות שבמשנה תורה (בפר' כי תבא), סה"כ קמ"ז. דהנה מדתו של בלעם היא עין רעה, והוא רצה להכניס זאת בבני ישראל על ידי שרצה לקללם בתיבת 'פִלִּם'.

והנה התוס' במס' ע"ז כתבו שהשי"ת הפך את הקללה לברכה, ותיבת 'כלם' נהפכה ל'מלך' וזה הכתוב בברכות שאמר בלעם 'ותרועת מלך בו'. ואפשר לומר שזה הוא ענין האחדות המרומז בפסוק 'ויהי בישורון מלך' כענין שהזכרנו לעיל, וקמ"ז הקללות והעין הרעה נהפכו למידת טו"ב עי"ן העולה בגימטריא קמ"ז, שבני ישראל נוהגים עין טובה אחד בשני באחדות.

ומבארים המפרשים שהכוונה בזה שהוא 'הגון למלכות', ורואים מזה, שעל ידי 'טוב עין', נעשים ראויים לענין המלכה.

ואולי משום זה גופא שדוד המלך היה 'טוב רואי', לכן על ידי אמירת ספרו – ספר תהלים זוכים לבא ל'טוב עין'. וזהו 'ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים', שכאשר רוצים לזכות למלכות בראש השנה, העצה לזה הוא על ידי מידת העין טובה של דוד המלך, ועי"ז זוכים לבחינת 'חי וקיים', כי 'טוב עין הוא יבורך', וזוכים לברכת השנים.

בזכות 'עין טובה' זוכים לפרנסה ושובע

וכמו כן בזכות מידת עין טובה זוכים לפרנסה טובה, כמו שפירש רש"י (בראשית מא, ב) על החלום של פרעה שהיה בראש השנה (ר"ה יא), 'יפות מראה - סימן הוא לימי השובע, שהבריות נראות יפות זו לזו שאין עין בריה צרה בחברתה', ומבואר בזה, שעל ידי מידת עין טובה זוכים לפרנסה בהרחבה ושיהיה שובע בעולם.

וכדאיתא בחז"ל שתיקנו לקרוא הקללות שבמשנה תורה קודם ראש השנה, כדי שתכלה שנה וקללותיה – היינו קמ"ז הקללות והעין הרע, ותחל שנה וברכותיה – טו"ב עי"ן הוא יבורך.

הטעם שנוהגים לומר תהלים בראש השנה

ואפשר שמשום כן נהגו לומר תהלים בראש השנה, כדי לבא לידי עין טובה, כי הנה במסכת סופרים שנינו (פרט טז, יא) 'מאה וארבעים ושבעה מזמורים שכתוב בספר תהלים, כנגד שנותיו של יעקב, ללמדך שכל קילוסין שישראל מקלסין להקב"ה כנגד שנותיו של יעקב אבינו, (תהלים כב) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל'. וכבר האריכו הראשונים לבאר מנין פרקי התהלים (ראה תוס' פסחים קיז. ועוד), והנה עי"ן טו"ב בגימטריא קמ"ז, ויש לרמז בזה שעל ידי התהלים באים לידי מידת טוב עין.

ועל ידי מידת טוב עין זוכים למלכיות, דהנה על דוד המלך מבואר בפסוק שהיה 'טוב רואי' (ש"א טז, יב),

הארם קובע לעצמו הכתיבה והחתימה טובה על ידי מחשבותיו הטובים

**החילוק בין מחשבות הצדיקים
למחשבות הרשעים בראש השנה**

ונבאר הדברים מעט, הנה קודם ראש השנה גם הצדיק יחרד ליבו מאימת הדין, ואינו אומר זיכיתי ליבי, כי הוא מרגיש שהוא מיעט לפי מדרגתו בקיום התורה והמצוות ועבודת ה'. אמנם הצדיק אינו נשאר עם השברון לב, רק מיד הוא מקבל עליו עול מלכות שמים בהתחדשות, והוא שב בתשובה מעומק הלב, ובמשך כל יום ראש השנה הוא עוסק בעיקר בהמלכת השי"ת על עצמו מחדש, מתוך קבלות טובות שמכאן ואילך יהיה עבד נאמן להשי"ת.

ולכן יש לו הבטחון ברוב טובו וחסדו של הבורא הרוצה בתשובה ורוצה להיטיב עם בריותיו, שבדאי יקבל את תשובתו וקבלותיו, ויזכה לשנה טובה ומתוקה. ועל ידי מחשבה טובה זו הוא חוקק את עצמו לחיים טובים בספר.

לעומת זה הרשע כשהוא נכנס לימים הק', הוא עושה חשבון נפשו כיצד עברה עליו השנה, והוא בא לידי פחד נורא, עד שהוא חושב לעצמו שלא יתכן שהשי"ת יתן לו איזה טובה, מאחר שהרבה לפשוע כל כך במשך ימות השנה, ומחמת גודל פחדו הוא בא לידי יאוש, ואינו שב בתשובה.

בספה"ק עבודת ישראל (פרשת נצבים) מביא יסוד נפלא על ראש השנה בשם רבו המגיד ממעזריטש זי"ע, שהאדם פוסק בעצמו את דינו בראש השנה לחיים או חלילה להיפך, על ידי מחשבתו, וזה לשונו הק':

'וכבר ידוע דברי אדונינו מו"ר הגאון מהד"ב זצ"ל, כי הכתיבה לחיים בספר, פירושו החקוקה במחשבתו של אדם. כי הרשע בזוכרו את עונותיו ונפחד ונרעד ואין לבו ברשותו לשוב אל ה', הרי זה נכתב לאלתר למיתתו, סימן לדבר המחשבות המבלבלות אותו ומפיגין את לבו באימת מות. מה שאין כן הצדיקים, הגם שהם זוחלים ורועדים מאימת השי"ת, הם בוטחים בישועתו וחסדו ומתחזקים לשוב אל ה' והם נכתבים לאלתר לחיים, וחוקק במחשבתם הכתיבה לטובה.

והגם שבאים לו איזה הרהורים המזכירים לו עונותיו אשר הם רומזים אל הקטרוג למעלה, מכל מקום הם מסיחים דעתם אל גודל התשובה ועזיבת החטא מהיום והלאה ובקבלת עול מלכות שמים ולבטוח בחסדו הגדול, ומכוונים שם ע"ב המורה על חסד הבורא ית"ש.

בסיום הפרק (תהלים כז, יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', וזה מזכיר את האדם שיש לו למלא את לבו בתקווה ובטחון בהשי"ת בימים אלו.

שמעתי מידידי שהיה פעם בבית הרפואה, וראה שם חולה אחד שהיה חולה לב מסוכן, והרופאים לא מצאו לו מזור ומרפא. בני המשפחה ישבו מסביב מתוך דאגה גדולה. איש אחד שעבר שם וראה את בני המשפחה בדאגתם, נענה ואמר להם, יש לי עבור החולה סגולה בדוקה ומנוסה, "יעשו עבור החולה שני קאווע חזקים, וזה בודאי יהיה לו למזור ומרפא". תמחו בני המשפחה ואמרו לו, החסר דיעה אתה?! והלא משקה הקאווע יהיה עבור החולה לסם המות. ענה להם, לא על משקה הקאווע דיברתי, אלא על הפסוק 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'", אלו הם שני ה'קוה' המועילים לכל ענין וענין.

**ה'קאווע' ביחד תוספת ה'חלב' של
ה'קיה' מורים על התחזקות ב'קוה אל
ה'**

ויש להוסיף על זה בדרך צחות, דהנה משקה הקאווע נהוג לשתות עם חלב, ואת החלב הרי מוציאים מה'קיה' {פרה}, ולכן יש בנותן טעם להסמיק לזה הסיפור שהיה אצל הרה"ק רבי שלמה מקרלין ז"ע, שאחד שאלו במה מתפרנס הרבי, וענה לו שיש לו שני

ומחשבות אלו ובלבול הדעת שיש לו, גורמים שמחמת כן אינו יכול להתבונן כראוי בטובו וחסדו של הבורא, שהשי"ת הוא רוצה בתשובה, ושי'אתה נותן יד לפושעים', כמו שנאמר (דברים ל, ד) 'אם יהיה נדחק בקצה השמים משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך', ושהשי"ת מצפה לתשובתם של ישראל, ומאחר שהרשע אינו נזכר בכל זה הוא בא לידי יאוש, ובמחשבתו זו הוא חותם את עצמו חלילה להיפך החיים.

וזהו עומק כוונת דברי קדשו של העבודת ישראל בשם המגיד, שספר החיים נכתב על פי המחשבה החקוקה בליבו של האדם, ולכן יש להאדם להתבונן קודם ראש השנה כמה טוב וחסד עשה עמו השי"ת במשך כל השנה, וידע שכל זה נכתב ונחתם אשתקד בראש השנה ויום הק', ויתן שבח והודאה להשי"ת על העבר, ודייקא אז יצעק לעתיד לבא, מתוך תקוה ובטחון שגם בשנה זו יזכה לכך כהנה וכהנה, ואז יתנוב בעצמו את החקיקה לחיים טובים ויזכה בעזהשי"ת לשנה טובה ומבורכת.

**בחודשי אלול ותשרי צריכים להתחזק
ב'קוה אל ה' לקוות להשי"ת**

ולכן נהגו לומר בימי חודשי אלול ותשרי עד שמיני עצרת, את המזמור לדוד ה' אורי וישעי, כי נאמר שם

לבך וקוה אל ה', וגם יוסיף לו חל"ב, שהוא ר"ת ח'זק לבך, אזי בודאי יזכה בדין בעזה"ת.

אסור להתיימש בשום אופן ובכל מצב שיהיה

בענין מידת הבטחון אמר גאב"ד פוניבז' זצ"ל דבר נחמד, דהנה איתא בגמרא (סוטה יב:) שכאשר הטמינה יוכבד את משה רבינו בתיבה והכניסה אותו ליאור, עשתה לו אמו חופת נעורים בתיבה, אמרה, שמא לא אזכה לחופתו.

וביאר גאב"ד פוניבז', שרואים מזה עד כמה אסור לאדם לבא לידי יאוש בשום מצב שהוא, אף כשעובר על האדם כמה מיני קשיים, מ"מ אסור לו לבא לידי יאוש. דהנה יוכבד היתה במצב נורא ביותר, היא היתה צריכה לקחת את בנה מחמד נפשה ולהניחו בתיבה סמוך ליאור, מחמת גזירת המלך 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו', ולא ידעה מה יהיה בסופו. אך אעפ"כ היה לה התקוה שהוא ישר בחיים וגם ישא אשה ועוד יעמיד דורות, ולכן עשתה לו חופת נעורים, ובזכות מידת בטחונו, ניצל בנה מהגזירה. ומזה יש ללמוד עד כמה צריכים להתחזק בבטחון בהש"ת בכל מצב, ושלא לבא לידי יאוש.

'ויתן ויחזור ויתן'

ועד כמה יתחזק האדם במידת הבטחון, ראה בספר חיי שלמה להרה"ק

'קיה'. והבין הלה שיש להרה"ק שני פרות חולבות, ולמחרת עם שחר בא לביתו לקנות ממנו חלב, וכאשר אמרה הרבנית שמעולם לא היה ברשותם פרה חולבת, בא הלה בטענה להרה"ק מה היו פשר דבריו. והשיב לו הרה"ק, שכוונתו היתה לשני 'כי' הללו הכתובים בפסוק (תהלים לג, כ-כא), 'נפשנו חתה לה' עזרנו ומגננו הוא, 'כי' בו ישמח לבנו 'כי' בשם קדשו בטחנו', מזה אני מתפרנס, מהבטחון שיש לי בהש"ת.

והוסיף על זה תלמידו הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זי"ע, הנה מורי ורבי היה בעל בטחון גדול, לכן היה חיותו מהפסוק 'כי' בו ישמח לבנו 'כי' בשם קדשו בטחנו'. אבל אנחנו יכולים לסמוך על שני 'כי' אחרים, 'חסדי ה' 'כי' לא תמנו 'כי' לא כלו רחמיו' (איכה ג, כב), וכן אנו אומרים בשמונה עשרה, 'הטוב 'כי' לא כלו רחמיו והמרחם 'כי' לא תמו חסדיו'.

וכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן אמר פעם על העובדא הנ"ל, כי שני 'כי' מרמזים לפסוק (תהלים קיח) 'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו'. והיינו בהמשך לענין שהוזכר לעיל שבכח ההודאה לה' על חסדי העבר, מבקשין על העתיד.

כאשר יש לאדם שני ה'כי' הללו, והוא מודה להש"ת על רחמיו וחסדיו ומתחזק בבטחון, והוא מוסיפו לשני הקאווע החזקים, 'קוה אל ה' חזק ויאמץ

הנחיל יצחק ליעקב בשעה שבירך אותו 'ויתן לך'. דהנה להאבן עזרא יש מהלך, שהיה תקופה שיצחק העני ביותר, עד שהוצרך לעשו שיביא לו לאכול. והנה בתחילה היה עשיר גדול ממה שירש מאברהם אביו, שהרי העניק לו את כל רכושו, אך לאחר מכן היה לו ירידה גדולה עד שלא היה לו מה לאכול כי אם משל עשו בנו, ולאחר מכן כשנסע לגרר חזר לעשירותו, כמו שנאמר (בראשית כו, יג) 'ויגדל האיש וילך הלך וגדל עד כי גדל מאד', ופירש"י 'שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך'.

וזה אמר יצחק ליעקב, גם אם יבואו עליך זמנים קשים, בבחינת 'יתן - ויחזור', מ"מ לא יאבד את אמונתו, רק יתחזק ויקווה שיהיה שוב בחינת 'ויתן', ובבטחון זה אנו מתחזקים בכל מוצאי שבת, כי מוצאי שבת הוא זמן של התחזקות בבטחון, כמו שמתחילים את ההבדלה עם הפסוק 'הנה קל ישועתי אבטח ולא אפחד', שיש לבטוח בה' ולא לחשוש ולפחד מפני כל מה שהיה, רק יתחזק בבטחון שמעתה ישפיע לו השי"ת כל הטוב.

ובאמונת אומן זאת יתחזק כל אחד לקראת ראש השנה, שגם אם עברה עליו שנה קשה, יאמין ויבטח בה' שבשנה החדשה יהיה 'ויתן', שהשי"ת יתן לו שנה טובה ומבורכת.

רבי שלמה חיים מסאדיגורא זי"ע (ליקוטים), שהביא בשם הרה"ק רבי **מרדכי מליניץ** זצוק"ל, על מה שנאמר (בראשית כז, כח) **'ויתן לך האלקים'**, ופירש"י, **'יתן ויחזור ויתן'**. ודקדק על הלשון 'ויחזור ויתן', היה לו לומר 'ויסוף ויתן'.

וביאר **שיחזור** הוא מלשון 'חרטה', דהנה לפעמים יש שהשי"ת משפיע על האדם שפע של השפעות טובות, ולאחר מכן נראה שהוא **'ויחזור'**, שהיה ענין של חרטה, שהרי נלקח ממנו ההשפעה. וזה יכול לגרום שהאדם יאבד את תקותו, מאחר שמן השמים 'הדרי בהו' ושוב לא נשפע עליו השפע הטוב, ועל זה אמרו **'ויחזור - ויתן'**, גם כשאדם רואה שנתקיים בו **'ויחזור'**, מ"מ ימשיך לקוות שיזכה פעם נוספת ל'**ויתן**'.

הטעם שאומרים 'ויתן לך' במוצאי שבת

ואולי מטעם זה נהגו לומר 'ויתן לך' במוצאי שבת, לרמז שגם אם עבר על האדם שבוע קשה בשבוע שעבר בבחינת 'ויחזור', מ"מ יתחזק ויקווה שעתה יהיה שוב 'ויתן' בכח השב"ק, וכמו שמאריך האור החיים הק' (בראשית ב, ג), שבכל שבת נשפע השפע לששת ימי המעשה, ולכן יתחזק באמונה ובטחון בה' שבשבוע זה יהיה שוב 'ויתן', והשי"ת ישפיע עליו שפע גדול. ויש להוסיף על זה, שדבר זה גופא

רחם ארחמנו בזכות זכור אזכרנו

נחשב שזכרתי מהשי"ת על פי הנהגתי עד עכשיו, והוא מקבל על עצמו 'אזכרנו עוד', שמעכשיו והלאה יזכור את השי"ת כראוי.

ובזה מעורר האדם למעלה, 'על כן המו מעי לו', וכביכול גם השי"ת אומר, 'רחם' וכי ההנהגה שנהגתי עד היום עם בני ישראל, היה נחשב לרחמנות? אין די בכך, אלא 'ארחמנו נאם ה'', מעתה אשפיע עליהם רחמים וחסדים גלויים.

בסדר זכרונות מזכירים הפסוק (ירמיה לא, יט) 'הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה''. ומבאר הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע, 'הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים', השי"ת אומר כביכול, שליבו הומה על בני ישראל מפני שהם כילד שעשועים, 'כי מדי דברי בו', כי כאשר האדם מדבר בתוך עצמו, 'ער רעדט אריין אין זיך אליין', הוא עורך חשבון נפשו, 'זכור', הוא תמה על עצמו, וכי

אנו מבקשים לקבל מתנה כפי מה שהמלך נתן

מלודאש { בשם הגאון רבי אליעזר דייטש ז"ל אבדק"ק באניהאד, עפ"י משל לאחד שהלך לקבץ נדבות, וכאשר חזר מקיבוץ הנדבות סיפר לאנשי עירו כל מה שעבר עליו בימי נדודיו, ובתוך הדברים סיפר ושיבח מאד את אחד העשירים שנתן לו סכום הגון של חמש מאות רובל כסף, והמשיך האיש לספר שבתוך נדודיו גם נתקבל אצל המלך. בקשו ממנו אנשי עירו שיספר להם מה נתן לו המלך, ויאמר העני, המלך שלח אותי ריקם מלפניו, כי לא נתן לי

דלתיתך דפֿקנו רְחוּם וְחֲנוּן, נָא אֶל תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ. מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנֵינוּ רִיקָם אֶל תְּשִׁיבֵנוּ, כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּפֶלָה: (סליחות)

לכאורה נראה שאותה הבקשה של 'אל תשיבנו ריקם מלפניך' נאמרת בכפל לשון, ומה נוסף בבקשה השניה 'מלפניך מלכנו ריקם אל תשיבנו' שלא הוזכר כבר בבקשה הראשונה.

ומבאר בספר ילקוט הגרשוני {להגאון רבי גרשון שטערן ז"ל

עשירותו וגדולתו נחשב זאת כאילו שלחני ריקם מלפניו.

ועל זה אנו מבקשים 'דלתיך דפקנו רחום וחנון, נא אל תשיבנו ריקם מלפניך'. ואם תתן לנו איזה נתינה פורתא שלא לשלחנו ריקם, אין זה כך, כי הרי 'מלפניך "מלכנו" ריקם אל תשיבנו', כי לפי ערך גדולת השי"ת שהוא מלך על כל הארץ, אם לא תתן לנו מתנה גדולה מאוד, יהיה נחשב כאילו ריקם שילחנתו.

מאומה כי אם חמש מאות רובל כסף. תמהו האנשים, את פלוני העשיר שיבחת על שנתן לך חמש מאות רובל כסף, ועל המלך אתה אומר ששלח אותך ריקם מלפניו בזה שנתן לך רק חמש מאות רובל כסף.

ויען העני, לא מחכמה שאלתם על זה, כי בודאי שאם עשיר אחד נותן חמש מאות רובל כסף, הרי זה מתנה נאה ויפה עד מאוד, אבל אם המלך הגדול המושל על מדינה גדולה נותן רק חמש מאות רובל כסף, הלא לפי ערך

השי"ת זוכר מה שנשכח מהארם

חטא האדם ח"ו בעבירה אזי צריך הוא לזכור אותה, כמאמר הכתוב 'וחטאתי נגדי תמיד', שלא ישכח מהחטא אלא תמיד יהיה לנגד עיניו כדי שישוב עליו בתשובה, ואז כאילו שוכח השי"ת מעבירה זו ומוחלה לו.

וזה ביאור כפל הלשון, 'כי זוכר כל הנשכחות' נאמר כלפי האדם הנותן אל לבו לשכוח מהמצוות שעשה לבלי להתפאר בהם, עליו נאמר 'כי זוכר כל הנשכחות', שהשי"ת זוכר לו את כל המצוות שהשכיח מליבו, והמשך הדברים 'ואין שכחה לפני כסא כבודך', קאי על האדם החוטא אם משכיח

פי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם ואין שכחה לפני כסא כבודך, ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכר. (סיום ברכת זכרונות)

לכאורה תמוה כפל הלשון, 'כי זוכר כל הנשכחות ואין שכחה לפני כסא כבודך', וביאר הרה"ק מרוז"ן זי"ע שהנה מידת השכחה מעלה היא במצוה ומגרעת בעבירה, שבעשות האדם אחת ממצוות השי"ת אם הוא שוכח מהמצוה ואינו מתפאר בה ואינה חקוקה תמיד על לבו להחזיק את עצמו לצדיק עבור המצווה שעשה, אז יזכרנה לו כביכול השי"ת, ולעומת זאת אם

ליצחק, היה הרבותא ביצחק, שהיה בשמחה כמו אברהם, אף שידע שהולך למסור נפשו בזה. כמ"ש באיוב (ב, ד), עור בעד עור, וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו.

ואילו לאחר העקידה שקיבלו את ציווי השי"ת שלא לעשות לו מאומה, ונתבשרו בריבוי הזרע וירושת הארץ, ושב והלכו יחד עם הנערים, היתה הרבותא בשניהם, שלא נתפעלו מאומה מזה להביא גדולה בלבם על שעמדו בנסיון העקידה וכבשו את יצרם, והנה הם חוזרים עכשיו מהתגלות אלוקית נשגבה, אלא הלכו עם הנערים 'יחדיו' במדריגה שווה, שנשארו בפשטותם כאילו לא עשו עכשיו מאומה, לפי שהם עבדי ה', ולא היתה בהם שום התנשאות.

ובזה יבואר כמין חומר, כי מאחר שהיה אצלם ענין זה של 'הנשכחות' כדביארנו לעיל מהרה"ק מרוז'ין, שלא החזיקו מעלה לעצמם ומיד **שכחו מה שעשו** וכאילו לא עשו מאומה, ולפי שהשי"ת הוא 'זוכר כל הנשכחות', משום כן אנו מבקשים 'ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור'.

והנה יש גורסים 'עקדת יצחק לזרעו של ישראל היום ברחמים תזכור', והיינו שיזכור השי"ת זכות עקדת יצחק רק

מעצמו את חטאיו ואינו שב עליהם בתשובה, עליו נאמר 'ואין שכחה לפני כסא כבודך' שהקדוש ברוך הוא יזכור לו זאת בבוא יום דינו.

ועל פי זה יש לפרש מה שאנו מבקשים בסמוך לו 'ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור', ובפשטות הכוונה שמאחר שהשי"ת זוכר כל מעשה בני ישראל, אנו מבקשים שיזכור לבני ישראל גם את זכות העקידה.

אך על פי ביאורו של הרה"ק מרוז'ין יש לבאר באופן אחר, שהנה מצינו בפרשת העקידה ג' פעמים שכתוב שהלכו 'יחדיו'. רש"י פירש (בראשית כב, ו) בפסוק הראשון 'וילכו שניהם יחדיו, אברהם שהיה יודע שהולך לשחוט את בנו היה הולך ברצון ושמחה, כיצחק שלא היה מרגיש בדבר'. ובפסוק השני (שם כב, ח) ביאר רש"י 'אף על פי שהבין יצחק שהוא הולך לישחט, **וילכו שניהם יחדיו בלב שוה**'.

ובסוף פרשת העקידה נאמר 'וישב אברהם אל נעריו ויקמו **וילכו יחדיו** אל באר שבע' (שם כב, יט). ומה הכוונה כאן 'יחדיו', וביאר הרה"ק **רבי ישראל מהוסיאטין** זי"ע, שהנה מתחילה כשלא ידע יצחק מענין העקידה, היה הרבותא באברהם שהלך בשמחה כמו בנו יצחק שלא ידע כלל מענין העקידה. ואח"כ שנתיישן כח הידיעה באברהם והודיע

מקטרג הס"מ שגם לגויים להבדיל יש מצוות שהם מקיימים והם גם עושים מעשי חסד וכיו"ב. אך טענה זו נדחית משום שלבני ישראל יש מעלה יתירה בכך שעם כל המצוות הרבות שעשו יש להם שברון לב כאילו לא עשו כלום, משא"כ הגויים אין להם כזו מדריגה.

וזה אפשר לרמז בנוסח 'כי זוכר כל הנשכחות וכו' לזרעו של ישראל', ישראל דייקא, דאילו אצל הגויים בני עשו אין מושג של נשכחות, דאת המעשים הטובים שהם קיימו הם זוכרים היטב, ורק בני ישראל מזרע יעקב אבינו הולכים בדרך אבות, והמצוות שעשו הם בגדר 'נשכחות' מהם עד שהם חוזרים בתשובה בשברון לב, להם יאה לזכור זכות עקידת יצחק.

יהי רצון שכל ישראל יזכו לכתובה וחתימה טובה בספרן של צדיקים, גמורים לאלתר לחיים טובים ולשלום, אמן.

לבני ישראל מזרע יעקב אבינו, ולא לזרעו של עשו. ובטעם שאנו אין אומרים כן דכבר נאמר (בראשית כא, יב) **כי ביצחק יקרא לך זרע'**, ודרשו חז"ל **ביצחק** ולא כל יצחק, שרק בני ישראל נחשבים לזרעו של יצחק.

ולבאר גירסא זו ניתן להסמיק מה שסיפר פעם בראש השנה כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן, על הרה"ק **השר שלום מבעלזא** זי"ע שפעם בליל ר"ה לאחר התפילה אמר לאחד מבניו שילך וישמע מה החסידים מדברים ביניהם. הבן הלך כאשר נצטווה ושמע שני חסידים המדברים ביניהם בשברון לב באיזה מצב הם נמצאים ובאלו פנים הולכים לעמוד לפני מלך רם ונישא.

כשסיפר זאת לאביו השר שלום זי"ע, אמר לו: הרואה אתה, דבר זה אינו בנמצא אצל הגויים אומות העולם, דהנה המלאך מיכאל מביא עמו את זכויותיהם הרבות של בני ישראל, ואז

